

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานและแนวคิด มาใช้สนับสนุนการวิจัยและอภิปรายผล ซึ่งจะได้นำเสนอเป็นลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับยาเสพติด
 - 1.1 ความหมายของยาเสพติด
 - 1.2 ประเภทของยาเสพติด
 - 1.3 โทษพิษภัยของยาเสพติด
 - 1.4 สาเหตุของการติดยาเสพติด
 - 1.5 วิธีสังเกตผู้ติดยาเสพติด
 - 1.6 สภาพปัญหาหายาเสพติด
 - 1.7 ยาเสพติดที่แพร่ระบาดในสถานศึกษา
 2. หลักการและการดำเนินงานป้องกันปัญหาหายาเสพติด
 - 2.1 หลักการป้องกันปัญหาหายาเสพติด
 - 2.2 นโยบายและมาตรการป้องกันปัญหาหายาเสพติด
 3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 กับการป้องกันปัญหาหายาเสพติดในสถานศึกษา
 4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ
- รายละเอียดของแต่ละหัวข้อ มีดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับยาเสพติด

ยาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญของประเทศที่มีการแพร่ระบาดอย่างรวดเร็วกว้างขวาง จึงควร ได้มีการให้ความรู้และข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับยาเสพติดแก่ผู้เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.1 ความหมายของยาเสพติด

มีผู้ให้ความหมายของยาเสพติดไว้แตกต่างกัน ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2539 : 13-15) ให้ความหมายของยาเสพติดไว้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

ความหมายโดยทั่วไป

ยาเสพติด หมายถึง สารหรือยาที่อาจเป็นผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติหรือจากการสังเคราะห์ ซึ่งเมื่อบุคคลใดเสพหรือได้รับเข้าไปในร่างกายซ้ำ ๆ กันแล้วไม่ว่าจะด้วยวิธีใดเป็นระยะเวลาานติดต่อกัน จะทำให้บุคคลนั้นต้องตกอยู่ใต้อำนาจหรือเป็นทาสของสิ่งนั้นทางด้านร่างกายและจิตใจ หรือจิตใจเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ยังอาจต้องเพิ่มปริมาณการเสพขึ้นเรื่อย ๆ หรือทำให้สุขภาพของผู้เสพยาเสื่อมโทรมลง และเมื่อถึงเวลาเสพยาแล้วไม่ได้เสพยาจะมีการผิดปกติทางด้านร่างกายและจิตใจ หรือเฉพาะทางด้านจิตใจที่เกิดขึ้นกับผู้เสพนั้น

ความหมายตามกฎหมาย

ยาเสพติดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2533 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยฉบับที่ 2 พ.ศ. 2534 แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. ยาเสพติดให้โทษ ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522

ยาเสพติดให้โทษ หมายถึง สารเคมีหรือวัตถุชนิดต่าง ๆ ซึ่งเมื่อเสพยาเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใด ๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องเพิ่มขนาดการเสพยาเรื่อย ๆ มีอาการถอนยาเมื่อขาดยา มีความต้องการเสพยาทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงตลอดเวลา สุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลง ให้รวมถึงพืชหรือส่วนของพืชที่เป็นหรือให้ผลผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษ อาจใช้ผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษและสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดดังกล่าว ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ไม่ได้หมายความถึง ยาสามัญประจำบ้านบางตำรับตามกฎหมายว่าด้วยยาที่มียาเสพติดให้โทษผสมอยู่

2. วัตถุออกฤทธิ์ ตามพระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518

วัตถุออกฤทธิ์ หมายถึง วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทที่เป็นสิ่งธรรมชาติหรือที่ได้จากสิ่งธรรมชาติ หรือวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทที่เป็นวัตถุสังเคราะห์ ทั้งนี้ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขประกาศในราชกิจจานุเบกษา

3. สารระเหย ตามพระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533

สารระเหย หมายถึง สารเคมีหรือผลิตภัณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมประกาศว่าเป็นสารระเหย

นฤมล รอดเสียงล้ำ (2544 : 14) ให้ความหมายว่ายาเสพติด หมายถึง สารที่บุคคลเสพยาเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะด้วยวิธีใดก็ตาม จะตกอยู่ในอำนาจหรือเป็นทาสของสิ่งนั้นทั้งร่างกายและจิตใจ ต้องเพิ่มเวลาและปริมาณในการเสพยา ถ้าไม่ได้เสพยาจะมีการผิดปกติ เกิดความเสื่อมต่อร่างกายและจิตใจ และจะส่งผลต่อผู้เสพอย่างรุนแรงเมื่อหยุดยาทันที

บราวน์ (Brown, 1972 : 33) ได้ให้คำจำกัดความของยาเสพติดไว้ว่า ยาเสพติด หมายถึง สิ่งทีก่อให้เกิดพิษเรื้อรังและทำให้เกิดความเสื่อมโทรมต่อผู้เสพและสังคม

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันปราบปรามยาเสพติดและกระทรวงมหาดไทย (2539 : 2) ได้ให้ความหมายของยาเสพติดไว้ว่า เป็นสารเคมีหรือวัตถุชนิดใด ๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยวิธีรับประทานดม สูบฉีดหรือด้วยวิธีใด ๆ ทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะที่ผู้เสพยาต้องเพิ่มขนาดการเสพมากขึ้นเป็นลำดับ จะเกิดอาการถอนยา เมื่อหยุดใช้ยาหรือขาดยา ซึ่งจะเกิดความต้องการเสพ ทั้งร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงตลอดเวลาและมีสุขภาพร่างกายที่ทรุดโทรมลง

สรุปได้ว่า ยาเสพติด หมายถึง สารหรือยาที่อาจเป็นผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติหรือจากการสังเคราะห์ เมื่อบุคคลได้เสพหรือรับเข้าไปในร่างกายซ้ำ ๆ กันแล้ว ไม่ว่าจะด้วยวิธีการใดก็ตาม เป็นช่วงระยะหรือเวลานานติดต่อกัน ก็จะทำให้บุคคลนั้นตกอยู่ในอำนาจหรือเป็นทาสของสิ่งนั้น ทำให้มีความต้องการเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้สุขภาพเสื่อมโทรมลง และเมื่อถึงเวลาอยากเสพแล้วไม่ได้เสพจะมีอาการผิดปกติทางด้านร่างกายและจิตใจในผู้เสพนั่น

1.2 ประเภทของยาเสพติด

ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 และประกาศของกระทรวงสาธารณสุข สุขได้ระบุประเภทและชื่อยาเสพติดให้โทษไว้ทั้งสิ้น 104 ชนิด และวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทอีก 4 ประเภท 42 ชนิด รวมเป็น 146 ชนิด แบ่งประเภทของยาเสพติดออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. แบ่งตามฤทธิ์ของยาที่มีต่อร่างกายมนุษย์ ได้แก่

1.1 ยากดประสาทสมอง ที่ทำให้ประสาทมึนชา สมอง จิตใจ อารมณ์เฉื่อยชาและหย่อนคลาย ได้แก่ เฮโรอีน มอร์ฟีน เหล้าแห้ง

1.2 ยากระตุ้นระบบประสาทสมองที่ออกฤทธิ์กระตุ้น เร่งเร้าประสาททำให้เกิดความตื่นตัว กระวนกระวายและประสาทสมองไหวตัวอยู่เสมอ ได้แก่ แอมเฟตามีน ยาม้า ยาขยัน ใบกระท่อม

1.3 ยาหลอนจิตประสาท เป็นยาประเภทที่ทำให้เกิดประสาทหลอน เห็นภาพผิดไปจากปกติ รสสัมผัสเปลี่ยนไป รวมทั้งอวัยวะทั้ง 5 ของร่างกายแปรปรวน มีปฏิกิริยาผิดไปจากความจริงทั้งหมด ได้แก่ แอลเอสดี ดีเอ็มที และเห็ดบางชนิด

1.4 ยาที่ออกฤทธิ์หลายอย่าง ทั้งกดประสาท กระตุ้นประสาทและประสาทหลอน หรือยาที่ออกฤทธิ์ผสมผสานกัน เมื่อเสพจำนวนน้อยจะเกิดอาการกดประสาทอยู่ช่วงหนึ่งต่อไปถ้าเสพเพิ่มมากขึ้นจะกลายเป็นพิษ มีอาการทางประสาทหลอนต่อไปได้ เช่น กัญชา

2. แบ่งตามแหล่งที่เกิดของยา ซึ่งมี 2 ประเภท คือ

2.1 ยาเสพติดธรรมชาติ เป็นยาเสพติดที่กลั่นหรือสกัดได้จากพืชหรือพันธุ์ไม้บางชนิด โดยตรงที่เกิดอยู่แล้วตามธรรมชาติหรือนำสารจากพืชเหล่านั้นมาทำกรรมวิธีต่าง ๆ ทางเคมี แปรธาตุ เป็นยาเสพติด ต่อไปได้ เช่น ฝิ่น กัญชา กระท่อม

2.2 ยาเสพติดสังเคราะห์ เป็นยาเสพติดที่ผลิตในห้องปฏิบัติการ ทดลองด้วยกรรมวิธี ทางเคมีนำมาใช้แทนยาเสพติดธรรมชาติ ได้โดยสารที่สังเคราะห์ขึ้นนั้นออกฤทธิ์เหมือน ยาเสพติด จากธรรมชาติเช่นกัน เช่น เฮโรอีน ยาม้า ยานอนหลับ ยาระงับประสาท

3. แบ่งตามลักษณะของสารที่ใช้ในวงการแพทย์ ซึ่งทางการแพทย์ยังมียาและ สารเคมี หลายอย่างที่เป็นยาเสพติดให้โทษ ได้แก่

3.1 ฝิ่นหรือสารที่มีส่วนประกอบของฝิ่น เช่น มอร์ฟีน ทิงเจอร์ ฝิ่น เฮโรอีน โคเคอิน รวมไปถึงสารสังเคราะห์หลายอย่างที่มีคุณสมบัติคล้าย ๆ กัน

3.2 ยานอนหลับชนิดต่าง ๆ ที่มีผลโดยตรงต่อสมองส่วนกลาง ยาพวกนี้มีจำหน่าย ทั่วไป เช่น ฟิโนบาร์บิทัล เหล้าแห้ง ซอลเนอรัลทิวบิลรวมทั้งยานอนหลับอื่นที่ใช้บาร์บิทูเรท ได้แก่ ไบรไมค์ คลอโรล ไฮเดรทพาร์ลดีไฮด์และยาสังเคราะห์ใหม่ ๆ เช่น กลูตาไทล์และเมตาอูอาโลน

3.3 ยาที่ทำให้ประสาทหลอน ทำให้ประสาทรับรู้การทำงานผิดไปจากปกติ ได้แก่ แอลเอสดี เมสคาลิน เอสทีพี และกัญชา นอกจากนี้ก็มีสารอย่างอื่นและเห็ดบางชนิด

3.4 สารระเหยต่าง ๆ เช่น เบนซิน ทินเนอร์ และกาวติดเครื่องใช้ต่าง ๆ

3.5 แอลกอฮอล์ ซึ่งองค์การอนามัยโลกให้เป็นยาเสพติดมีโทษต่อร่างกายเหมือนยา เสพติดชนิดอื่น ๆ เพราะเมื่อดื่มจนติดแล้วจะทำให้ผู้ดื่มมีความต้องการ และเพิ่มปริมาณดื่มเรื่อย ๆ

1.3 โทษพิษภัยของยาเสพติด

โทษพิษภัยอันเกิดจากการใช้ยาเสพติด นอกจากจะมีผลกระทบต่อผู้เสพติดโดยตรงทั้ง ทางด้านร่างกายและจิตใจแล้วยังก่อให้เกิดผลกระทบทางอ้อมต่อครอบครัว ประเทศชาติทั้งด้าน สังคมและเศรษฐกิจ ดังนี้

1. โทษพิษภัยต่อผู้เสพติด ที่เห็นได้ชัดเจน คือ ผลต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจ ซึ่ง ส่วนหนึ่งเกิดจากฤทธิ์ของยาต่อระบบประสาท อีกส่วนหนึ่งเกิดจากฤทธิ์ต่อระบบต่าง ๆ ของร่างกาย เมื่อร่างกายรับยาเหล่านั้นเป็นประจำ ทำให้การทำงานของระบบต่าง ๆ ผิดปกติจากเดิม จึงทำให้ สุขภาพของผู้เสพติดเสื่อมโทรมลง มีร่างกายซูบผอม ผิวคล้ำ สมองเสื่อม ป่วยด้วยโรคระบบต่าง ๆ ที่ได้รับอิทธิพลจากฤทธิ์ยา เช่น โรคทางเดินอาหาร โรคปอด โรคหัวใจ โรคตับ โรคไต ฯลฯ ภูมิคุ้มกันต้านทานในร่างกายลดลง ทำให้ติดเชื้อโรคได้ง่ายและถ้ายาเสพติดนั้นมีสารอื่นเจือปนอยู่ด้วย เช่น เฮโรอีนเบอร์ 3 อาจมียานอนหลับหรือสารหนูผสมอยู่ด้วย ลักษณะเช่นนี้ จะเพิ่มภัยจากสาร เจือปนได้ นอกจากนี้ผู้เสพยาเสพติดโดยการฉีด หากมีการใช้ เข็มฉีดยาร่วมกันอาจถึงแก่ชีวิตได้

เพราะเกิดจากสภาวะการติดเชื่อ เช่น เชื้อไวรัส โรคเอดส์ จากการใช้เข็มและกระบอกฉีดยาาร่วมกันของผู้เสพติด ในส่วนของจิตใจพบว่าผู้ติดยาเสพติดมีอารมณ์ ไม่ปกติ อ่อนไหวง่าย ซึมหรือเกรี้ยวกราดในที่สุดก็จะเป็นคนคลั่งที่ไร้สมรรถภาพทั้งร่างกายจิตใจไม่สนใจตนเอง ขาดความรับผิดชอบ ไม่อาจทำงานหรือเรียนหนังสือได้และมักประสบอุบัติเหตุได้ง่าย หรือแม้แต่การทำร้ายตนเองและผู้อื่น นอกจากนี้ยังทำให้เสียทรัพย์ซึ่งอาจเป็นสาเหตุในการก่ออาชญากรรม ปล้น ใจ หรือฆ่า เพื่อนำเงิน มาซื้อยาเสพติด ความร้ายแรงของพิษภัยก็จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตามปริมาณของยาเสพติดที่สะสมในร่างกายที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

2. โทษพิษภัยต่อครอบครัว การติดยาเสพติด นอกจากจะทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงของตนเองและครอบครัวแล้ว ผู้เสพยาติดยาเสพติดยังขาดความรับผิดชอบไม่เอาใจใส่ ไม่ห่วงใย ไม่ดูแลครอบครัวอย่างที่เคยปฏิบัติมาทำให้ครอบครัวขาดความอบอุ่น ต้องสูญเสียเศรษฐกิจและรายได้ของครอบครัว เนื่องจากต้องนำเงิน ไปซื้อยาเสพติด และบางรายต้องจ่ายเงินจำนวนมาก เพื่อใช้จ่ายในการบำบัดรักษากลายเป็นภาระหรือก่อให้เกิดปัญหาครอบครัวทำให้ครอบครัวไม่สงบสุข มีปัญหาความแตกแยก เกิดการทะเลาะวิวาท

3. โทษพิษภัยต่อสังคม เศรษฐกิจ ผู้ติดยาเสพติด สามารถก่อปัญหาให้เกิดขึ้นกับสังคมได้ในหลายลักษณะด้วยกัน เช่น การก่ออาชญากรรม การปล้น ใจ ชิงทรัพย์ ทำร้ายผู้อื่นและยังอาจเป็นต้นเหตุของการสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินของผู้อื่น เกิดอุบัติเหตุบนท้องถนน เกิดอหังการและ ผู้ติดยาเสพติดยังเป็นที่รังเกียจของสังคมหรือเข้าสังคมไม่ได้ พฤติกรรมของผู้ติดยาเสพติด เป็นการถ่วงความเจริญ ก้าวหน้า การพัฒนาของสังคม สภาวะการฉ้อฉลก็จะกลับกลายเป็นภาระของสังคมส่วนรวมการจัดสรรบุคลากรแรงงานและงบประมาณในการปราบปรามและบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดในที่สุด

4. โทษพิษภัยต่อประเทศชาติ ผู้ติดยาเสพติดจะตกเป็นทาสของยาเสพติด อาจกล่าวได้ว่าเป็นผู้บ่อนทำลายเศรษฐกิจและความมั่นคง ความสงบสุขของประเทศชาติ เนื่องจากผู้ติดยาเสพติดทำให้รัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายในการป้องกันปราบปรามและบำบัดรักษาทำให้ขาดทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ ทำให้ประเทศชาติเสียกำลังงานส่วนหนึ่งของชาติไปอย่างน่าเสียดายโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ติดยาเสพติดที่เป็นเยาวชน ย่อมเป็นการสูญเสียพลกำลังที่เป็นอนาคตของชาติ ถ้ารูปการเป็นเช่นนี้ ความมั่นคงของชาติ ย่อมถูกกระทบกระเทือน (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. 2538 : 2-3)

1.4 สาเหตุของการติดยาเสพติด

คณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา กรมสามัญศึกษา กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้คนเราใช้หรือเสพยาเสพติด (กรมสามัญศึกษา. 2539 : 15-16) มีหลายประการ เช่น

การอยู่ใกล้ชิดกับยาเสพติดหรือผู้ติดยา การใช้ยาเพื่อลดปัญหาการถูกล่อลวง ชักชวน ถูกหลอกให้ทดลองโดยไม่รู้ว่า เป็น ยาเสพติด ความอยากรู้อยากทดลอง ความคึกคะนองใช้เพื่อระงับความเจ็บป่วย เพื่อหลบหนีความจริง เพื่อปกปิดปมด้อยของตนเอง เพื่อแสดงความเป็นปึกแผ่น ต่อครอบครัวต่อสังคม มีจิตใจที่อ่อนแอ มีความผิดปกติทางร่างกายและจิตใจ เพื่อกระตุ้นประสาทและการใช้ยาในทางที่ผิด และกลุ่มผู้ใช้แรงงานก็ใช้ยาหรือสารที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทมากขึ้นเพื่อช่วยในการประกอบอาชีพ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2540ก : 3)

พยางค์ จุลมณฑล (2543 : 11-12) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการติดยาเสพติดไว้ว่าประกอบด้วย 3 ประการ คือ บุคคล ตัวยา และสิ่งแวดล้อม

1. สาเหตุจากตัวบุคคล ที่ทำให้มีการติดยาเสพติด ได้แก่

1.1 ด้านบุคลิกภาพ พวกติดยาเสพติดมักมีพื้นฐานเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพผิดปกติอ่อนแอ ต้องพึ่งผู้อื่นตลอดเวลา หรือมีบุคลิกภาพเบี่ยงเบน ก้าวร้าว ต่อต้านสังคม

1.2 ด้านจิตใจ เคยเป็นโรคจิต โรคประสาทมาก่อน หรือใช้ยาแก้ปวดประสาทเป็นประจำ

1.3 ด้านร่างกาย ใช้ยาเพื่อบรรเทาความเจ็บปวดหรือเพื่อให้สบายขึ้น

2. สาเหตุจากตัวยา ที่ทำให้ติดยาเสพติด ได้แก่

2.1 เกิดจากฤทธิ์ของตัวยาเสพติด ซึ่งออกฤทธิ์ระงับความเจ็บปวด ขณะเดียวกันก็ทำให้จิตใจอารมณ์สดใส เคลิบเคลิ้ม หลุดพ้นจากโลกแห่งความเป็นจริงที่เป็นทุกข์ ออกไปสู่โลกแห่งความฝันซึ่งเป็นสุขในระหว่างการออกฤทธิ์ของยาเสพติด ผู้ที่มีความทุกข์ในใจเป็นประจำ ต้องการหนีออกจากภาวะความเป็นจริง และหาทางออกโดยการในยาเสพติดทำให้ติดยาได้

2.2 เกิดจากฤทธิ์ของยาเสพติดเอง เมื่อใช้บ่อยครั้งจะเกิดการติดยาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เมื่อหยุดยาจะเกิดการขาดยาทำให้ต้องไปใช้ยาเสพติดอีก

3. สาเหตุจากสิ่งแวดล้อมและสังคม ที่ทำให้ติดยาเสพติดได้ ได้แก่ อยู่ใกล้ชิดกับยาเสพติด ใกล้ชิดกับผู้ติดยาเสพติด อยู่ในสังคมที่มีการขายยาเสพติดแพร่หลาย ในแหล่งชุมชนแออัดซึ่งมีการแพร่ระบาดของยาเสพติด หาซื้อง่าย ทำให้วัยรุ่นซึ่งเป็นวัยอยากรู้อยากเห็น อยากรอง ในสิ่งที่ตนไม่เคย มาก่อนถูกแนะนำชักชวนให้ลองใช้ บางครั้งมีความเชื่อผิด ๆ เชื่อว่ายามีฤทธิ์ทำให้ขยันสามารถทำงานได้มากขึ้น และเด็กที่มีปัญหาทางครอบครัว ขาดความรัก ความอบอุ่น ขาดการดูแลเอาใจใส่ ก็จะเป็นสาเหตุที่ทำให้ติดยาเสพติดได้

1.5 วิธีสังเกตผู้ติดยาเสพติด

เนื่องจากยาเสพติดทั้งหลายเมื่อเกิดการเสพติดจะมีผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจของผู้เสพซึ่งทำให้ลักษณะและความประพฤติของผู้เสพติดเปลี่ยนไปจากเดิมได้ที่อาจสังเกตพบ คือ

1. สุขภาพทรุดโทรมซึ่งเป็นโทษโดยตรงของสิ่งเสพติดต่อร่างกาย เช่น ร่างกายชूपมอมปวดศีรษะเป็นประจำ ฯลฯ
2. อารมณ์ฉุนเฉียว หรือเจีบบขริ่มผิดปกติจึงมักพบผู้เสพติดชอบทะเลาะวิวาทและทำร้ายผู้อื่นหรือในทางกลับกัน จะแยกตัวอยู่โดดเดี่ยวและหนีออกจากพรรคพวก
3. เปลี่ยนแปลงทางการเรียน ถ้าผู้เสพเป็นนักเรียนมักพบว่าไม่สามารถเรียนหนังสือได้หรือ ผลการเรียนต่ำลง ถ้าเป็นพวกทำงานก็จะพบว่าประสิทธิภาพการทำงานลดลงหรือไม่ยอมทำงานเลย
4. สวมแว่นกันแดดตลอดเวลา เพื่อต้องการซ่อนแก้วตาที่เบิกกว้าง หรือตาสู้แสงสว่างไม่ได้
5. ใช้เสื้อแขนยาวตลอดเวลา เพื่อปกปิดรอยเข็มที่ฉีดยาตรงตรงท้องแขนด้านในหรือรอยกรีดตรงต้นแขนด้านใน
6. ติดต่อกับเพื่อนแปลก ๆ ใหม่ ๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพวกติดยาเสพติดเหมือนกัน
7. มีลับลมคมในหรือชอบอยู่ในที่ลับตาคน อาจเพื่อต้องการซุกซ่อนหรือเสพยา
8. ขอลเงินจากผู้ปกครองเพิ่มขึ้น หรือยืมเงินจากเพื่อนฝูงอยู่เสมอ เพื่อจะนำไปซื้อยาเสพติด
9. ลักขของเล็ก ๆ น้อย ๆ ในบ้านของเพื่อน หรือลักขของเพื่อนในโรงเรียนเพื่อนำไปซื้อยาเสพติด (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. 2539 : 25)

1.6 สภาพปัญหาเสพติด

ประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังประสบปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดอย่างรุนแรงและเรื้อรังมาตลอด มีปัญหาเสพติดรุนแรงกว่าทุกประเทศแถบเอเชียอาคเนย์เพราะประเทศไทยมีพื้นที่บางส่วนของภาคเหนือติดต่อกับบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ ซึ่งเป็นแหล่งผลิตยาเสพติดที่สำคัญของโลกมีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกที่สุดในภูมิภาคนี้ ทำให้เป็นเส้นทางลำเลียงยาเสพติด สู่ประเทศต่างๆ ซึ่งเป็นปัจจัยเอื้ออำนวยในการแพร่ระบาดเป็นอย่างดี (สำนักงานกฤษฎมนตรี. 2541 : 5) ปัญหาเสพติดได้เปลี่ยนแปลงและขยายตัว เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติดไม่ว่าจะเป็นนายทุน ผู้ผลิต ผู้ค้า ผู้นำเข้าและส่งออกยาเสพติดได้อาศัยผลพวงจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนำยาเสพติดที่มีอยู่เดิมและชนิดใหม่เข้ามาเผยแพร่ในหมู่ประชากร ซึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติ (ชวน หลีกภัย. 2541 : 1) รัฐบาลได้พยายามแก้ไขปัญหาเสพติดอย่างต่อเนื่อง โดยการกำหนดนโยบายและใช้มาตรการป้องกัน บำบัด รักษา เสริมด้วยการนำมาตรการทางกฎหมายมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปราบปราม พัฒนาองค์กระระดับการบริหาร ตลอดจนการแสวงหาความร่วมมือกับต่างประเทศ ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะดำเนินการอย่างเฝียวชิดต่อปัญหาเสพติดเพียงใด จำนวนผู้ติดยาเสพติด

ก็ไม่ลดลงและมีแนวโน้มว่านักเรียน มีโอกาสติดยาเสพติดมากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นปรากฏว่า มีสิ่งเสพติดชนิดใหม่แพร่หลายเพิ่มมากขึ้นหลายประเภทแฝงมาในรูปแบบต่างๆ หาซื้อได้ง่ายกว่ายาเสพติดทั่วไป (กระทรวงศึกษาธิการ. 2541 : 1) สิ่งเสพติดชนิดใหม่ที่แพร่ระบาดในหมู่เยาวชน คือ สารระเหย เช่น ทินเนอร์ กาว แล็กเกอร์ น้ำมันเบนซิน เป็นสารระเหยที่มีราคาถูกหาซื้อได้สะดวก วิธีการเสพก็ไม่ยุ่งยาก หยดใส่ผ้าหรือใส่หลอดยาดมพกพาที่สะดวกและเป็นสิ่งไม่ผิดกฎหมายด้วย และที่น่าเป็นห่วง คือ การแพร่ระบาดของยาเสพติดไปสู่เด็ก ซึ่งมีเด็กจำนวนไม่น้อยที่เริ่มทดลองใช้ยาเสพติด (นิคม จารุมณี. 2540 : 2)

การแพร่ระบาดของยาเสพติดได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้สูญเสียทรัพยากรบุคคล เศรษฐกิจ สุขภาพอนามัย บั่นทอนความเจริญของสังคมและชาติ ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาอาชญากรรม การลักขโมย อุบัติเหตุ ปัญหาการข่มขืนปัญหาโสเภณี ปัญหาเหล่านี้สำคัญและน่าเป็นห่วงมาก คือ การระบาดของยาเสพติดที่ลงไปสู่เด็กที่มีอายุน้อยลง (พจน์ กฤตศิลป์. 2542 : 1-2) จากสถานการณ์ปัญหายาเสพติดในปัจจุบันได้แพร่ระบาดเข้ามาในสถานศึกษาก่อให้เกิดปัญหาความสูญเสียต่อตัวนักเรียนผู้ใช้ยา พ่อแม่ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม ประเทศชาติ ในปัจจุบันและอนาคต ความพยายามของสถานศึกษาที่จะหาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดนอกเหนือจากการกำหนดนโยบาย หรือมาตรการการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด การระดมความร่วมมือร่วมใจ จากทรัพยากรบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา ซึ่งบุคลากรภายในสถานศึกษาที่จะทำหน้าที่เป็นแกนนำในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดนับตั้งแต่ผู้บริหารครูอาจารย์และบุคลากรที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับยาเสพติดเพื่อให้รู้เท่าทันสถานการณ์ยาเสพติดที่เกิดขึ้นต่อตัวนักเรียนเพื่อประโยชน์ในการให้ความช่วยเหลือป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด (จรงค์ อินทรเสวก และคณะ. 2544 : 127-128)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) รายงานสถานการณ์ด้านยาเสพติดในประเทศไทยว่าในรอบ 20 ปีที่ผ่านมา ปัญหายาเสพติดในประเทศไทย ยิ่งปราบ ยิ่งขยายตัว และสถานการณ์ 5 ปีที่ผ่านมา พบว่า ยาเสพติด มีแนวโน้มการระบาดในกลุ่มนักเรียนนักศึกษาเพิ่มมากขึ้น

ส่วนพัฒนาระบบข้อมูลยาเสพติด สำนักงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สำนักงานป.ป.ส. รายงานสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน ดังนี้

เด็กและเยาวชนที่เข้ามารับการบำบัดรักษาใหม่ ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2539-2543) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยตลอด จากร้อยละ 58.7 เป็นร้อยละ 75.2

เด็กและเยาวชนเพศหญิงที่เข้ามารับการบำบัดรักษารายใหม่ เริ่มพบการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นในปี 2542-2543 จากร้อยละ 2.1 เป็นร้อยละ 6.4

อายุที่เริ่มใช้ยาเสพติดครั้งแรก แม้ว่าโดยส่วนใหญ่เด็กและเยาวชน จะเริ่มใช้เมื่อมีอายุระหว่าง 15-19 ปี แต่ปรากฏว่าแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่กลุ่มอายุต่ำกว่า 15 ปี พบการเริ่มใช้ยาเสพติดในช่วงอายุดังกล่าว เพิ่มสูงขึ้นโดยตลอด จากร้อยละ 18.3 เป็นร้อยละ 39.9

ชนิดของยาเสพติดที่เด็กและเยาวชนรายใหม่เข้ามารับการบำบัดรักษา คือ ยาบ้า โดยนับตั้งแต่ปี 2540 พบว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยตลอดขณะเดียวกันยาเสพติดชนิดอื่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งโคเคนเฮโรอีน โคคาอีน ยาแก้ไอ ซึ่งกำลังเป็นที่วิตกกังวลของหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้ปรากฏว่ามีเด็กและเยาวชนเข้ามารับการบำบัดรักษาด้วยยาดังกล่าวเช่นเดียวกัน (สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. 2548 : 6-8)

ปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นและขยายตัวอย่างรุนแรงในสถานศึกษา ในปัจจุบันนั้น เป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างของปัญหาเสพติด การแพร่ระบาดของยาเสพติดที่เป็นปัญหาหลักของประเทศในปัจจุบัน คือ ยาบ้า ซึ่งในสถานศึกษา ยาเสพติดที่แพร่ระบาดที่เป็นตัวหลักก็คือ ยาบ้าเช่นกัน เหตุผลที่ทำให้ยาบ้าแพร่ขยายอย่างรวดเร็วในสถานศึกษานั้นเกิดจากองค์ประกอบต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. 2542 : 1-14)

1. ปัญหายาบ้าเป็นการแพร่ระบาดรุนแรงมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับปัญหาเสพติดชนิดอื่น ปี 2541 ปริมาณการแพร่ระบาดของยาบ้าในประเทศไทยเพิ่มถึง 200-300 ล้านเม็ด โดยเป็นการผลิตจากประเทศเพื่อนบ้านร้อยละ 70-80 จากผลการปราบปราม พบว่ามีการลักลอบลำเลียงยาบ้าเข้าสู่ประเทศไทยในปริมาณสูงมาก บางครั้งนับแสนถึงล้านเม็ด ประกอบกับภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ทำให้การขยายตัวของการค้ายาบ้าเพิ่มจำนวนมากขึ้น โดยเฉพาะเกิดนักค้ารายใหม่ในพื้นที่ชุมชนต่าง ๆ ทั่วประเทศ

2. จากสภาพปัญหาการผลิตและการค้า มีการกระจายตัวกว้างขวางลงสู่ชุมชนทั่วประเทศ มีผลกระทบต่อกลุ่มนักเรียนในสถานศึกษา เป็นเป้าหมายการขยายตัวการตลาดของนักค้ายาบ้าที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง เนื่องจากเป็นตลาดใหญ่และได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี

3. สถานการณ์ด้านอุปทานในสถานศึกษา กลุ่มนักเรียนที่ใช้หรือเสพยาบ้า ได้มีการพัฒนาการ มาเป็นผู้ค้า โดยเริ่มจากการทดลองใช้มาเป็นผู้เสพประจำ วันละ 1-2 ครั้ง และจนถึงขั้นเสพตลอดเวลา (Binge) ซึ่งต้องเสพยาบ้าปริมาณมากกว่าปกติ เกิดสภาพปัญหาทางการเงิน เริ่มคิดหาวิธีการให้ได้เงินมาเพื่อเสพยาบ้าต่อไป

วิธีการหาเงินมาเพื่อเสพยาบ้านักเรียนที่เสพยาบ้าเป็นประจำจะเก็บรายได้ประจำวันทั้งหมดเพื่อเสพยาบ้า ถ้ารายได้ไม่พอ จะนำทรัพย์สินส่วนตัวไปจำนำเพื่อหาเงินมาซื้อยาบ้าบางกลุ่มจะพยายามลักทรัพย์สินของครอบครัวญาติพี่น้อง เพื่อน จากวิธีการดังกล่าว ถ้ายังมีเงินไม่เพียงพอกับความต้องการเสพ บางคนจะกลายมาเป็นผู้ค้าในที่สุด

1.7 ยาเสพติดที่แพร่ระบาดในสถานศึกษา

คณะกรรมการการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2542 : 1-2) กล่าวไว้ว่า ยาเสพติดที่ระบุนี้ไว้ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มีทั้งหมดร้อยกว่าชนิด แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงชนิดที่สำคัญ ๆ และกำลังแพร่ระบาดอยู่ในสถานศึกษา ได้แก่

1. เฮโรอีน (Heroin) สกัดได้จากมอร์ฟีนโดยกรรมวิธีทางเคมีกับน้ำยาอะซิติกแอนไฮไดรด์ เฮโรอีนมีความร้ายแรงกว่ามอร์ฟีนประมาณ 4-8 เท่าและร้ายกว่าฝิ่นประมาณ 30-45 เท่า เฮโรอีนมี 2 ชนิด

1.1 เฮโรอีนบริสุทธิ์ เรียกว่า เฮโรอีนเบอร์ 4 เป็นผงละเอียดสีขาว ไม่มีกลิ่น รสขมจัดวิธีใช้ สูบหรือผสมน้ำยาฉีดเข้าร่างกาย

1.2 เฮโรอีนผสม เรียกว่า เฮโรอีนเบอร์ 3 หรือ ไอระเหย เป็นเฮโรอีนไม่บริสุทธิ์ เพราะมีส่วน ผสมของสารอื่น ๆ ลงไปด้วย เช่น สารหนู สติ๊กนิน กรดประสานทอง ยานอนหลับ และสีต่าง ๆ เป็นกรด สีม่วงอ่อน สีชมพูอ่อน ใช้สูบ เฮโรอีน เป็นยาเสพติด ที่มีฤทธิ์มากกว่าฝิ่นและมอร์ฟีน ติดง่าย แต่เลิกสูบยากกว่ามอร์ฟีนหรือฝิ่น ทดลองใช้เพียงไม่กี่ครั้งก็ติดได้ทันที ฤทธิ์ของเฮโรอีนทำให้ง่วง งุนงง และหลับสนิทมากอาจมีอาการคลื่นไส้ อาเจียนเมื่ออาหารร่างกายผ่านผอมลงอย่างรวดเร็วอ่อนเพลียหมดความคิด ความกระตือรือร้น ไม่อยากทำงาน หงุดหงิด โกรธง่าย นัยน์ตาเหลือง บางคนหน้าตาคล้ำ ริมฝีปากเขียว ดวงตาเหม่อลอย น้ำหนักตัวลดลงอย่างรวดเร็ว สมองเสื่อมความคิดอ่านและความจำ เชื่องช้า ฟุ้งซ่าน อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย มักมีความวิตกกังวลเสมอ ง่ายต่อการชักจูงให้กระทำการใด ๆ โดยไม่เกรงกลัวต่อความผิด แม้กระทั่งก่ออาชญากรรมเพียงเพื่อให้ได้ยามา มักอายุสั้น สาเหตุการตาย มักมีโรคแทรกหรือผลต่อตัวใช้ยาเกินขนาดไป

2. แอมเฟตามีน (Amphetamine) หรือยาบ้า ปี พ.ศ. 2430 ได้มีการค้นพบวิธีสังเคราะห์ แอมเฟตามีน ขึ้นเป็นครั้งแรกโดย Gardon A. Alles ต่อมาปี พ.ศ. 2473 Pniesc และเพื่อนร่วมงานได้พบว่าแอมเฟตามีน มีฤทธิ์ทำให้หลอดเลือดตีบเล็กลงและทำให้ความดันโลหิตสูงขึ้น อีก 2 ปีต่อมาบริษัทผลิตยา Smith Kline and French ได้นำเอาแอมเฟตามีนมาผลิตเป็นยาสูดดมแก้หวัคัดจมูกให้ชื่อว่า Benzedrin inhaler ซึ่งต่อมาพบว่ายานี้ทำให้เกิดการเสพติด จึงเลิกใช้ ปี พ.ศ. 2476 Alles พบว่า แอมเฟตามีน มีฤทธิ์ทำให้หลอดเลือดขยายกระตุ้นการหายใจและกระตุ้นสมอง Prinzmetal และ Bloomberg จึงได้นำเอาฤทธิ์ในการกระตุ้นสมองของแอมเฟตามีน มาใช้รักษาโรคง่วงหลับเป็นครั้งแรกปี พ.ศ. 2478 และหลังจากนั้นมาได้มีการนำ มาใช้เป็น ยาลดน้ำหนัก หรือลดความอ้วน ใช้ในผู้ป่วยที่มีอาการอ่อนเพลียผู้ป่วยที่มีอาการซึมเศร้า ใช้เป็นยาแก้ง่วงและใช้เป็นยาแก้พิษ สำหรับยาที่กดประสาทส่วนกลางหรือกดสมอง การนำแอมเฟตามีนมาใช้ในทางที่ผิด เป็นปัญหาของสังคม

ในปัจจุบัน คือ การนำมาใช้กินเพื่อทำงานให้หนักหรือทนมากขึ้นกว่าปกติ มีลักษณะเป็นเม็ดหรือแคปซูล

2.1 แอมเฟตามีนเมื่อกินเข้าไปแล้วก่อให้เกิดความตึงเครียด เป็นสารกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัว ช่วยสมองที่อ่อนเพลียให้จดจำได้ ทำให้ทำงานหรืออ่านตำราเรียนได้ทน

2.2 ก่อให้เกิดอุบัติเหตุร้ายแรง เมื่อใช้แอมเฟตามีนในหมู่ผู้ขับรถบรรทุกใหญ่ เกิดความเครียด การจำกัดเวลานอน ต้องขับรถในเวลากลางคืนและต้องเร่งขับรถให้ทันเวลาในการขับรถยนต์ทางไกล เมื่อเสพยาบ้าแล้ว พอยาบ้าหมดฤทธิ์ก็เกิดการง่วงนอนและอ่อนเพลียเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย

2.3 ผู้ใช้แอมเฟตามีน หรือยาบ้า จะต้องเพิ่มปริมาณของการเสพมากขึ้นตามลำดับ

2.4 ผู้ใช้แอมเฟตามีนหรือยาบ้าจะเป็นคนคิดมาก กังวลขวัญอ่อนหงุดหงิดง่าย กระสับกระส่าย นอนไม่หลับใจสั่นความคิดสับสน ผลเสียอื่น ๆ ที่สำคัญ คือ ไข้ขึ้นสูง ความดันโลหิตสูง ชัก และอาจถึง จิตวิปลาส ประสาทหลอน หวาดระแวง เห็นภาพหลอน อาจทำร้ายตนเอง และผู้อื่นให้ได้รับอันตรายถึงแก่ความตายได้ ดังข่าวที่ปรากฏอยู่เนือง ๆ

2.5 ผู้เสพแอมเฟตามีน หรือยาบ้า เมื่อยาหมดฤทธิ์แล้วไม่ง่วงนอน ร่างกายต้องการพักผ่อน แต่นอนไม่หลับ เพราะสารนี้ยังค้างอยู่ ยังกระตุ้นประสาทผู้เสพติด ต้องหายากล่อมประสาทหรือยานอนหลับมาช่วย ในที่สุดบ่อยครั้งเข้า จึงเสพติดยากล่อมประสาท หรือยานอนหลับควบคุมไปด้วย

3. สารระเหย (Volatile solvents) เป็นสารประกอบ อินทรีย์เคมีพวกไฮโดรคาร์บอนที่ได้จากน้ำมันปิโตรเลียมและกาซธรรมชาติ เป็นสารที่ระเหยได้ง่าย ในอุณหภูมิปกติสารเหล่านี้ใช้เป็นส่วนผสมในผลิตภัณฑ์ที่ใช้ประจำครัวเรือนซึ่งอยู่ในรูปของตัวทำละลาย เช่น พลาสติกซีเมนต์ แลคเกอร์ ทินเนอร์ น้ำยาล้างเล็บ น้ำมันก๊าด น้ำมันเบนซินและในรูปของน้ำยาฟ้นฝอย เช่น สเปรย์ฉีดผม น้ำยากำจัดกลิ่น

คนที่สูดดมสารระเหยจะไอและกระแอมบ่อย ๆ เพราะสารระเหยพวกไฮโดรคาร์บอนทำให้เกิด การระคายเคืองต่อเยื่อภายในจมูกและปาก การสูดดมสารระเหย อาจทำให้เกิดอุบัติเหตุถึงแก่ชีวิต เพราะสารเหล่านี้ไปทำให้หัวใจเต้นผิดปกติ หรือตายเนื่องจากการขาดออกซิเจน โทษพิษภัยที่ร้ายแรง คือ

3.1 ทำลายประสาทและสมอง ทำให้เกิดประสาทหลอน ความจำเสื่อม

3.2 ทำลายระบบโลหิต ทำให้ภาวะโลหิตจาง เกิดมะเร็งในเม็ดเลือด

3.3 ทำลายระบบกล้ามเนื้อ อัมพาต ขาดการควบคุม ตัวสั่น

3.4 ทำลายระบบทางเดินหายใจ หลอดลมอักเสบ ปอดอักเสบ เลือดออกที่เยื่อจมูก

3.5 ทำลายระบบหัวใจและหลอดเลือด ทำให้หัวใจวายหลอดเลือดแตกได้ง่าย

3.6 ทำลายระบบทางเดินอาหาร มีเลือดออกในกระเพาะอาหาร ปวดท้องอย่างรุนแรง

3.7 ทำลายระบบทางเดินปัสสาวะ ทำให้เกิดการกดประสาท มึนงง เจ็บเหงา

3.8 การทำลายทุกระบบของร่างกายต่อการใช้สารระเหยนี้ ยกแก่การบำบัดรักษาให้คืนสู่สภาพปกติ มีแต่ทรูคโทรมและตายหรือพิการ

4. บาร์บิทูเรต ยาระงับประสาทและยานอนหลับ กลุ่มนี้มีฤทธิ์กดประสาทซึ่งจะก่อให้เกิดอาการตั้งแต่ สลบ ง่วง ไปจนถึงหลับ ตามความแรงของยา ทางกรแพทย์ใช้เพื่อลดความตึงเครียด ทำให้หลับและใช้ระงับอาการชัก ชนิดที่ก่อให้เกิดปัญหาการเสพติดได้มาก เช่น เซโคบาร์บิทัล หรือเซโคแนนหรือที่เรียกกันทั่วไปว่าไก่งวง ปัสสาวะแดง เหล้าแห้ง การเสพมกใช้วิธีกินแต่อาจใช้วิธีฉีดได้ อาการของผู้เสพมกมีอาการ มึนงง ใจคอหงุดหงิด ความรู้สึกเฉื่อยล้า ทำร้ายตนเอง ก้าวร้าว บางครั้งคลุ้มคลั่ง หรือทำในสิ่งที่คนปกติไม่กล้าทำโทษที่ได้รับอาจทำให้มีอาการความดันโลหิตต่ำ ท้องผูก และถ้าเสพยามากเกินไปทำให้ตายได้เมื่อร่างกายขาดยา ดังนั้นผู้ที่เสพยานี้ไม่ควรเลิกทันที เพราะอาจชักถึงตายได้

5. ยกกลุ่มประสาทนิยมใช้รักษาอาการวิตกกังวล ได้แก่ ไดอะซีแพม มีฤทธิ์กดสมองส่วนกลาง ทำให้ลดความตึงเครียด คลายความวิตกกังวล ทำให้นอนหลับได้ดีขึ้น ยกกลุ่มนี้นับว่าเป็นยาที่ถูกนำมาใช้ ในทางที่ผิดมากที่สุดตัวหนึ่ง อาการของผู้เสพโดยทั่วไป มีพิษค่อนข้างต่ำ แต่อาจมีอาการข้างเคียงที่ไม่ต้องการเกิดขึ้นได้ เช่น ผื่นแดงที่ผิวหนัง วิงเวียนศีรษะ สมรรถภาพทางเพศลดลง ประจำเดือนมาไม่เป็นปกติโทษที่ได้รับ ยกกลุ่มนี้หลายตัวออกฤทธิ์อยู่ยาวนาน การใช้บ่อย ๆ หรือทุกวันสามารถทำให้เกิดการสะสมของยาภายในร่างกาย ทำให้เมาค้าง การใช้ยานี้ติดต่อกันหลายสัปดาห์ เมื่อหยุดยาอาจมีอาการเหมือนกับติดยาขึ้นได้ เช่น มือสั่น กระวนกระวาย นอนไม่หลับ และอาจมีอาการซึมเศร้า

6. สารหลอนประสาท กลุ่มนี้ได้จากการสังเคราะห์หรือจากพืชบางชนิด สารและพืชพวกนี้ เช่น แอล เอส ดี เห็ดขี้ควาย ลำโพง ทำให้ประสาทการรับรู้ทำงานผิดปกติ อาการของผู้เสพประสาทหลอนทางหู ตา จมูก ลิ้น ผิวหนังหรือประสาทหลอนทางใจได้ จึงมีผลทำให้รู้สึกเพื่อฝัน เคลิบเคลิ้ม ตื่นเต้นหรือหวาดเสียว หูแว่ว โทษที่ได้รับ ผู้เสพติดมกมีอาการฝันเพื่อง หูแว่ว บางรายอาจคิดว่าตนมีอำนาจวิเศษ มีกำลังมหาศาล เช่น กระโดดตึกเพราะคิดว่าหะได้ ถูกรถชนเพราะคิดว่ารถหยุด ท้ายที่สุดผู้ติดยาเสพติดมกเป็น โรคจิต สำหรับระบบอื่น ๆ ของร่างกาย เช่น หัวใจเต้นเร็ว ความดันโลหิตสูง หายใจไม่สม่ำเสมอ

7. บุหรี่ ถือว่าเป็นสิ่งเสพติดที่ไม่ผิดกฎหมาย ในบุหรี่มีสารเคมีที่ทำให้เกิดโทษต่อร่างกาย เช่น สารนิโคติน ที่มีผลต่อระบบหัวใจและหลอดเลือด สารคาร์บอนมอนอไซด์ เป็นตัวทำลาย

ออกซิเจนในร่างกาย ทาร์และสารกัมมันตภาพรังสี เป็นสารที่ก่อให้เกิดมะเร็ง สำหรับนิโคตินเป็นองค์ประกอบสำคัญให้คนติดบุหรี่ มีฤทธิ์กระตุ้นประสาท ผลสำคัญที่เกิดขึ้น คือ ระบบหัวใจและหลอดเลือด ตลอดจนระบบทางเดินอาหารจะทำงานผิดปกติ เช่น หัวใจเต้นเร็ว ความดันโลหิตสูง แน่นท้อง ท้องอืด เบื่ออาหาร โทษที่ได้รับ ผู้ที่ได้รับนิโคตินเป็นเวลานานๆ ส่วนใหญ่จะมีอาการนอนไม่หลับ หัวใจเต้นเร็ว ความดันโลหิตสูง เป็นผลในกระเพาะอาหาร โรคที่สำคัญที่ปรากฏ คือ โรคหลอดเลือดแดงตีตัน ซึ่งมีผลทำให้ปลายมือปลายเท้าชา เพราะขาดเลือดไปเลี้ยง บางรายอาจต้องตัดทิ้ง ถ้าเกิดกับหลอดเลือดหัวใจ หัวใจจะขาดเลือดบางรายตายได้อย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากหัวใจวาย การได้รับนิโคตินสูงมากอาจชักและตายได้

8. สุรา เป็นสิ่งเสพติดที่ไม่ผิดกฎหมาย ถ้าร่างกายได้รับในปริมาณน้อยจะรู้สึกสบายอารมณ์ดี แต่ถ้ารับปริมาณมากขึ้น จะไปกดสมอง การควบคุมตัวเอง การตัดสินใจ การยับยั้งและการหักห้ามใจจะเสียไปแต่ถ้าได้รับเพิ่มมากขึ้นอีก ก็จะสับสนหรือหมดสติ นอกจากนั้นยังมีผลทำให้ระคายเคืองต่อกระเพาะอาหาร หัวใจเต้นเร็ว ความดันโลหิตสูง ปัสสาวะบ่อย อาการของผู้เสพทำให้หลอดเลือดที่บริเวณผิวหนังขยาย ผู้ดื่มจึงมีอาการหน้าแดง ตัวแดงและอุณหภูมิภายในลดลง โทษที่ได้รับผู้เสพติด มักเป็น โรคพิษสุราเรื้อรัง ปรากฏอาการต่าง ๆ คือ ใบหน้าบวมๆ หน้าแดง ตาแดง ผิวคล้ำ สติปัญญาเสื่อม จิตผิดปกติ กระเพาะอาหารอักเสบ กล้ามเนื้ออ่อนเปลี้ย อาจเกิดโรคตับแข็งเมื่อขาดการดื่มสุราจะมีอาการกระวนกระวาย อ่อนเปลี้ย นอนไม่หลับ เหงื่อออกมาก คลื่นไส้ อาเจียน หัวใจเต้นเร็ว อารมณ์ฉุนเฉียว อาจมีอาการชัก ประสาทหลอน ในบางรายอาจมีอาการรุนแรงถึงตายได้

9. กระต่อม (Kratom) เป็นต้นไม้ยืนต้นขนาดกลาง มีแก่น เป็นพืชที่พบในทวีปเอเชีย เช่นไทย อินเดีย ใบกระต่อมมีลักษณะคล้ายใบกระดังงา อาการของผู้เสพ จะมีประสาทมึนชา อารมณ์หนักแน่น แจ่มใส รื่นเริงไม่รู้สึกลปวดเมื่อยหรือเหน็ดเหนื่อย ไม่่วงนอน มีอาการท้องผูก อุจจาระเป็นเม็ดสีเขียว เมื่อหยุดเสพจะมีอาการกระวนกระวาย อาการมึนงง เกียจคร้าน เบื่ออาหาร นอนไม่หลับ ปวดตามข้อและกล้ามเนื้อ เช่น ขา บั้นเอว

10. กัญชา (Marijuana) มีชื่อทางพฤกษศาสตร์ว่า แคนนาบิสแซททีวา (Cannabissativa) เป็นพืช ในเขตร้อน ดอกและใบของต้นกัญชาตัวเมียจะมียางเหนียว ๆ ปกคลุมอยู่ ยางเหนียว ๆ นั้นประกอบด้วยสารเคมีชื่อ THC (Tetra hydro canabiroil) เป็นยาเสพติดที่ออกฤทธิ์ต่อร่างกาย จิตใจ ความคิดเลื่อนลอย มีอาการท้องร่วง อาเจียน อารมณ์และความคิดสับสน คุ่มสติไม่อยู่ หัวใจเต้นเร็ว การใช้กัญชาเป็นเวลานาน อาจทำให้จิตเสื่อม เป็นโรคจิตได้ การบำบัดรักษาผู้ติดกัญชานั้นไม่ยาก แต่กัญชาจะเป็นตัวนำไปสู่สารเสพติดประเภทอื่น ๆ

ส่วนยาเสพติดที่แพร่ระบาดอยู่ในสถานศึกษาในปัจจุบัน ได้แก่ ยาบ้า สารระเหย กัญชา เฮโรอีน โคเคน ยาไอ้ แวเลียมและยาแก้ลมประสาท (สำเร็จ แยม โสภี. 2539 : 36-38)

2. หลักการและการดำเนินงานป้องกันปัญหาเสพติด

2.1 หลักการป้องกันปัญหาเสพติด

หลักการป้องกัน หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การให้ข้อมูลและความรู้แก่เยาวชนหรือประชาชนอย่างถูกต้อง ซึ่งจะต้องอาศัยยุทธวิธีและเทคนิคต่างๆ เพื่อให้การสื่อข้อความและการให้ความรู้ตรงตามเป้าหมาย (สำเร็จ แยม โสภี. 2539 : 20) กล่าวว่าการป้องกัน หมายถึง การจัดกิจกรรมต่างๆ ให้ต่อเนื่องและสัมพันธ์ระหว่างกัน การให้บุคคลใดๆ ระวังการกระทำในสิ่งที่ได้ทำมาแล้วโดยวิธีการกักขัง การบำบัด รักษาการส่งออกไปจนถึงการไม่ส่งเสริมในการริเริ่มใด ๆ ที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมซึ่งไม่เป็นที่พึงประสงค์ของสังคม และยังได้กล่าวถึงหลักการที่สำคัญของการป้องกันปัญหาเสพติด พอสรุปได้ว่า การให้ข้อมูลหรือความรู้เรื่องยาเสพติด จะต้องคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายและวิธีการที่จะให้ โดยเฉพาะนักเรียน ไม่ควรแสดงตัวอย่างยาซึ่งเป็นของจริงให้นักเรียนเห็น หรือให้รายละเอียดเกี่ยวกับอาการหรือความเปลี่ยนแปลงของอารมณ์ ซึ่งเกิดจากฤทธิ์ของยาอย่างละเอียดจนเกินไป เพราะอาจจะก่อให้เกิดความอยากหรืออยากทดลองได้

การดำเนินงานป้องกันปัญหาเสพติด จะดำเนินการเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ลดจำนวนผู้ติดยาเสพติดให้น้อยลง เป็นการดำเนินงานป้องกันผู้ที่ติดยาเสพติดอยู่แล้ว หลังจากได้รับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพไม่ให้หันกลับไปเสพหรือติดยาเสพติด หรือแม้แต่การนำไปแพร่ระบาดในกลุ่มผู้ไม่เสพ

2. เพิ่มจำนวนผู้ได้รับภูมิคุ้มกันจากยาเสพติด เป็นการดำเนินการป้องกันในกลุ่มผู้ไม่เสพติดยาและผู้ที่เคยเสพยาเสพติดมิให้กลับไปเสพติดอีก

อรวรรณ หุ่นดี (สำเร็จ แยม โสภี. 2539 : 21 ; อ้างอิงจาก อรวรรณ หุ่นดี. 2531. ยาเสพติดและสิ่งให้โทษ. หน้า 108.) กล่าวถึง หลักการป้องกันปัญหาเสพติดโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนเป็นสำคัญ ด้วยการให้การศึกษา การปลูกฝังอบรมเลี้ยงดูให้เยาวชนมีพัฒนาการแห่งชีวิตของตน สร้างเสริมให้มีค่านิยมที่ถูกต้องเหมาะสมสามารถตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. การส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกนับถือตนเอง
2. การส่งเสริมให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในการดำเนินชีวิต เช่น ให้มีการแสดงออกในด้านความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ความถนัดและความสนใจ

3. สนับสนุนให้มีความมุ่งมั่นในการทำงานและให้รู้จักเผชิญปัญหาซึ่งอาจจะเกิดขึ้น เช่น ความผิดหวัง ความเสียใจ เป็นต้น

4. ส่งเสริมให้มีโอกาสได้รับประสบการณ์ที่ดีทั้งที่บ้าน สถานที่ทำงาน ชุมชน เพื่อให้เกิด ความภาคภูมิใจในตนเอง และให้ความเคารพในเกียรติภูมิของผู้อื่นด้วย

5. การพัฒนาทักษะสำหรับตนเอง และสังคมในสภาวะที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เพื่อผลการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การพัฒนาทักษะในการตัดสินใจ ทักษะในการ สื่อข้อความและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ปัจฉิมา พิตรสาทร (2539 : 13-18) ได้เสนอแนวทางการดำเนินงานป้องกันปัญหาสุขภาพจิต ในสถานศึกษาโดยการนำแนวความคิดของการป้องกันปัญหาสุขภาพจิตในรูปแบบจิตวิทยาสังคม ผสมผสาน กับแนวทางพัฒนาบุคลิกภาพเด็กและเยาวชนให้มีชีวิตอยู่ได้อย่างเป็นปกติสุขและมี คุณภาพ ในการเป็นพลเมืองที่ดี มีแนวทางสรุปได้ ดังนี้

1. การให้การศึกษาเป็นการถ่ายทอดความรู้ที่จะเอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ทักษะและ ประสบการณ์ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพโดยปลอดจากปัญหาสุขภาพจิต การให้การศึกษา นี้มุ่งเน้นที่การอบรมบ่มนิสัยและพัฒนาด้านจิตใจโดยคำนึงถึงองค์ประกอบในการสร้างภูมิคุ้มกัน ษาสุขภาพจิตด้วยการส่งเสริมความนับถือตนเองให้รู้สึว่าตนเองมีคุณค่า มีประโยชน์ มีความสามารถ ส่งเสริมให้บุคคลประสบความสำเร็จได้รับการยกย่อง ได้รับความรักความอบอุ่นจัดบริการให้คำปรึกษา เพื่อหาแนวทางแก้ปัญหา ส่งเสริมให้บุคคลมีสำนึกในค่าของมนุษย์ สร้างสรรค์เป้าหมายให้เกิดพลัง ที่จะผลักดันตนเองไปสู่เป้าหมายนั้น โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคส่งเสริมความเคารพตนเองและผู้อื่น ฝึกฝนให้เกิดทักษะใน การคิด การอ่าน การใช้เหตุผล การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การประกอบ อาชีพ การติดต่อระหว่างบุคคลการทำงานเป็นหมู่คณะและการช่วยเหลือผู้อื่น ส่งเสริมทักษะในการ ประกอบอาชีพโดยจัดกิจกรรมทางเลือกต่าง ๆ ให้แก่บุคคล เพื่อเป็นช่องทางในการดำรงชีวิตตาม ความสนใจและความถนัดส่วนบุคคล

2. การให้ข่าวสารข้อมูลเพื่อให้ประชาชน ผู้ปกครอง ได้ตระหนักและตื่นตัวกับปัญหา ษาสุขภาพจิตตลอดจนมุ่งเสริมสร้างเจตคติและค่านิยมที่ถูกต้อง โดยอาศัยเทคนิควิธีและสื่อชนิดต่าง ๆ เป็นปัจจัยสำคัญของการดำเนินงานเผยแพร่ด้านสื่อมวลชนและสื่อบุคคลในปัจจุบันเนื้อหาเทคนิค และสื่อด้านการป้องกันปัญหาสุขภาพจิตได้รับการพัฒนาเป็นระบบมากขึ้นเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย อย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพซึ่งอาจดำเนินการได้หลายรูปแบบ เช่น การจัดวิทยากรบรรยาย อภิปรายเพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาสุขภาพจิตการจัดณรงค์ป้องกัน ษาสุขภาพจิตการเผยแพร่ข่าวสารผ่านสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ อาจเป็นวิทยุโทรทัศน์ โรงภาพยนตร์

สิ่งพิมพ์ หน่วยเคลื่อนที่สื่อพื้นบ้านซึ่งอาจจะเป็นหนังสือ เพลงพื้นบ้านของแต่ละท้องถิ่น ลีเก ลำตัดและลำเพลิน

3. การพัฒนาบุคลากร มีเป้าหมายเพื่อสร้างบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น เป็นวิทยากรหรือผู้ประสานงานในพื้นที่ระดับต่าง ๆ บุคลากรที่สร้างขึ้นนี้จัดได้ว่าเป็นสื่อบุคลากร ให้ข่าวสารและการศึกษา เนื่องจากสื่อประเภทนี้เชื่อว่า จะสามารถถ่ายทอดความรู้ตลอดจนมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมเกี่ยวกับยาเสพติดของกลุ่มเป้าหมายได้ดีกว่าสื่อประเภทอื่น ๆ โดยการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ตำรวจภูธรจังหวัดที่ทำการพัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักงานเทศบาลเมืองศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดและศูนย์วิชาชีพป้องกันสถาบันราชภัฏ เพื่อทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้และประสานการจัดกิจกรรมด้านการป้องกันปัญหาเสพติดในแต่ละกลุ่มเป้าหมายที่รับผิดชอบ

4. การผลิตสื่อ สื่อนับเป็นเครื่องมือทางเทคโนโลยีอย่างหนึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติงานเผยแพร่สำเร็จลุล่วงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ช่วยสร้างความสนใจ จดจำง่าย และประหยัดเวลา ปัจจุบัน การผลิตสื่อด้านการป้องกันยาเสพติดสำหรับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อชุดเผยแพร่ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาหลักสูตร คู่มือการใช้และสื่อประเภทต่าง ๆ

5. การจัดกิจกรรมทางเลือก เป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ช่วยให้บุคคลรอดพ้นจากปัญหาเสพติดช่วยส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของคนเราได้อย่างดี ตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคล ช่วยเบี่ยงเบนความสนใจให้ผู้ที่กำลังมีปัญหาทางด้านจิตใจไม่หันไปพึ่งยาเสพติด ทั้งยังช่วยเพิ่มคุณประโยชน์แก่ร่างกายและจิตใจด้วย ทั้งนี้อาจจำแนกได้หลายด้าน เช่น ด้านสุขภาพอนามัยจะส่งเสริมเกี่ยวกับกีฬา นันทนาการดนตรีการออกกำลังกาย ด้านจริยธรรม จัดอบรมศีลธรรมจัดกิจกรรมทางศาสนา จัดกิจกรรมส่งเสริมประเพณีด้านสังคม โดยการจัดตั้งชมรมหรือสมาคม จัดค่ายเยาวชนการสงเคราะห์ผู้อื่น การบริการให้คำปรึกษาแนะนำอาชีพและการส่งเสริมรายได้

6. การวิจัยและประเมินผล ในการดำเนินการป้องกันปัญหาเสพติดไม่ว่าจะใช้วิธีการหรือรูปแบบใดก็ตามย่อมไม่มีกฎเกณฑ์ใดที่ถือเป็นมาตรฐานแน่นอนตายตัวหรือมีประสิทธิภาพโดยสมบูรณ์ จำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไข พัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไปตลอดเวลา ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่แปรเปลี่ยนไป ดังนั้นการวิจัยและประเมินผลด้านการป้องกันปัญหาเสพติด จึงเป็นวิธีการหรือกิจกรรมสำคัญอีกกิจกรรมหนึ่ง ทำให้เกิดการพัฒน การดำเนินงานป้องกันปัญหาเสพติดให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

ประเสริฐ ตันสกุล (2539 : 58-59) ได้เสนอการดำเนินการป้องกันปัญหายาเสพติดทั่วไป
ไปสำหรับสถานศึกษาไว้ดังนี้

1. การให้ความรู้เรื่องยาเสพติด พิษภัยของยาเสพติดและการป้องกันตนเองจากภัยยาเสพติด
ซึ่งสถานศึกษาต่าง ๆ กระทำได้โดยอาศัยกิจกรรมในกระบวนการเรียนการสอนปกติที่มีอยู่ เช่น
การบรรยาย การอภิปราย การอบรม การจัดนิทรรศการ การศึกษานอกสถานที่

2. การกำจัดโอกาสการใช้ยาเสพติด หมายถึง การหาทางป้องกันมิให้นักเรียนมีโอกาส
มั่วสุมในสถานศึกษาในลักษณะที่จะไม่มีใครคนใดสามารถนำยาเสพติดมาเผยแพร่ซึ่งสถานศึกษา
ต่าง ๆ ทำได้โดย การสอดส่องดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิดในขณะที่ทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะกิจกรรม
กลางแจ้งหรือกิจกรรมเข้าหมู่พวกมิให้นักเรียนมีโอกาสอยู่ในที่ลับตาตามลำพัง นานเกินควรรวมถึง
การที่ครู อาจารย์แบ่งกันทำความรู้จักกับนักเรียนทุก ๆ คนในสถานศึกษาด้วย

3. ปรับปรุงการเรียนการสอนซึ่งหมายถึง การที่สถานศึกษาต่าง ๆ ส่งเสริมให้ครูอาจารย์
ให้ความสนใจแก่ตัวเด็กมากขึ้นในขณะที่สอนโดยมุ่งสอนนักเรียนมากกว่าการสอนวิชาหรือสอน
หนังสือกับการปรับปรุงตัวครู โดยการหมั่นพิจารณาการสอนของครูเองว่าจะป็นสาเหตุต่อการเป็น
หน่วยการเรียนของนักเรียนหรือไม่ทั้งนี้เพราะเป็นที่ทราบกันทั่วไปว่าการสอนของครู อาจเป็น
สาเหตุที่ผลักดันให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมเบี่ยงเบนบางชนิดได้เหมือนกัน การปรับปรุงการสอนให้
นักเรียน มีความสนุกเพลิดเพลินในกระบวนการเรียนมีโอกาเรียนอย่างมีชีวิตชีวาปราศจาก
ความเครียดและความขึงขังในอารมณ์เป็นเครื่องช่วยให้สุขภาพจิตดีสามารถประพฤติตนเยี่ยงเด็ก
ปกติทั่วไป

4. งานส่งเสริมกิจกรรมนักเรียน หมายถึง การส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสกระทำกิจกรรม
มากชนิดอย่างกว้างขวางเพื่อให้มีโอกาสค้นพบความสนใจและความถนัดของตนเองได้ซึ่งตามปกติ
สถานศึกษาต่าง ๆ ก็ได้พยายามส่งเสริมกิจกรรมหลัก ๆ หลายประการอยู่แล้ว เช่น การกีฬา ส่งเสริม
ให้มีที่เล่นกีฬาหลายประเภท การจัดชุมนุมและชมรมต่าง ๆ เช่น ชมรมถ่ายรูป ชุมนุมนักแสดง
ชุมนุมดนตรี

5. ปรับปรุงบรรยากาศภายในสถานศึกษา ซึ่งหมายถึงการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่าง
ครู อาจารย์ด้วยกันเองและระหว่างครูอาจารย์กับนักเรียนทำให้นักเรียนมีความรู้สึกว่าเป็นบุคคล
ที่นักเรียนจะพึ่งพาอาศัยได้ทั้งในด้านการเรียนในห้องเรียนและด้านอื่น ๆ นอกห้องเรียนด้วย
สถานศึกษาควรรหาโอกาสให้ครูแต่ละคนช่วยกันทำความรู้จักใกล้ชิดสนิทสนมกับเด็กนักเรียนใน
สถานศึกษาให้มาโดยที่เด็กนักเรียนแต่ละคนจะมีครูที่ตนสนิทไว้วางใจและเป็นกันเองอย่างน้อย
หนึ่งคน

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึง จุดเน้นของการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา ว่ามีอยู่ 2 ประการ คือ การสร้างสภาพแวดล้อมให้น่าอยู่เพื่อให้นักเรียนอยู่อย่างมีความสุขประการหนึ่งกับการให้ความรู้เรื่อง พิษภัยของยาเสพติดอีกประการหนึ่งควบคู่กันไป สำหรับการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการป้องกันยาเสพติด หมายถึง 3 ด้าน คือ ด้านอาคารสถานที่ ด้านการใช้กฎระเบียบ และการให้บริการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของนักเรียน

วินิจ โชติสว่าง (2541: 9-10) ได้กล่าวถึง แนวทางการป้องกันสารเสพติดไว้ดังนี้

1. สร้างความตระหนัก (Awareness) ให้เกิดกับนักเรียนให้ทราบถึงพิษภัยของสารเสพติด โดยต้องมีการณรงค์ให้สร้างความตระหนักเกิดขึ้นกับนักเรียนด้วยยุทธศาสตร์แบบต่าง ๆ โดยใช้สื่อจากภาพจากของจริง สิ่งนี้ต้องสร้างความเข้าใจและจะต้องทำอย่างต่อเนื่อง
2. ในกลุ่มที่สงสัย (กลุ่มเสี่ยง) ควรตรวจสุขภาพ โดยการตรวจปัสสาวะ
3. ให้ถือว่านักเรียนที่เสพยาเสพติดเป็นผู้ป่วย ไม่ใช่ผู้กระทำผิด เราต้องปฏิบัติกับเขาเหมือนผู้ป่วย ยกเว้นผู้จำหน่ายถือว่าเป็นผู้ผิด ถ้าพบนักเรียนที่เสพยาจะต้องรีบประสานงานกับผู้ปกครองทันทีให้การบำบัดที่ถูกต้องต่อไปและควรทำอย่างต่อเนื่อง

นันทินี พันธวงษ์ (2543 : 52) กล่าวถึง แนวทางการป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษาไว้ดังนี้

1. การใช้หลักกฎหมายและศีลธรรม อาศัยวิธีการขู่ลงโทษ หรือว่าจะลงโทษผู้เสพหรือผู้มีไว้ในครอบครองเพื่อช่วยทำให้เกิดความกลัวไม่กล้าทำโดยออกกฎหมายตราบทลงโทษและบังคับใช้กฎหมาย
2. อาศัยหลักทางการแพทย์และอนามัย เป็นการสกัดกั้นมิให้ผู้ติดสารเสพติดทำการแพร่ระบาดไปถึงผู้อื่นได้ค้นหาผู้ติดยาและบำบัดรักษา การให้การศึกษาเกี่ยวกับการใช้ยาในทางที่ผิดเป็นสิ่งสำคัญ เน้นเรื่องรักษาสุขภาพให้สมบูรณ์ปราศจากโรคภัย
3. อาศัยหลักจิตวิทยาสังคม วิธีนี้เน้นพฤติกรรมของมนุษย์ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอตามสภาพสังคมและวัฒนธรรม การให้ข้อมูลความรู้เรื่องสารเสพติดหากไม่นำไปใช้หรือข้อมูลไม่สอดคล้องกับความเชื่อถือและวิถีชีวิตส่วนตน ก็จะไม่เกิดผลในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
4. อาศัยหลักทางสังคมวัฒนธรรมวิธีนี้ถือว่าสิ่งแวดล้อมทางสังคมมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมนุษย์ จึงเห็นว่าสังคมควรจะได้รับปรับปรุงให้เหมาะสมกับความต้องการโดยธรรมชาติ ของมนุษย์

สำนักงานคณะกรรมการการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2539 : 24-26) ได้กำหนดแนวทางในการดำเนินการป้องกันสิ่งเสพติดไว้ดังนี้

1. ใช้กระบวนการทางการศึกษาในระบบและนอกระบบเป็นหลักเพื่อให้ความรู้ปลูกฝังความรู้สึกรู้จักคิดและพฤติกรรมในการต่อต้านยาเสพติด
 2. พัฒนาเนื้อหา กลยุทธ์เทคโนโลยีการให้การศึกษา การเผยแพร่และการผลิตสื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ การรับรู้ขนบธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มเป้าหมายโดยดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
 3. นำวิธีการป้องกันปราบปรามมาใช้ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่มเสี่ยง
 4. จัดให้มีกิจกรรมทางเลือกที่เหมาะสม เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม โดยปลูกฝังนิสัยการไม่ใช้ยาเสพติดโดยเริ่มตั้งแต่เด็ก
 5. สร้างแนวร่วมการป้องกันยาเสพติดอย่างเป็นรูปธรรมในทุกระดับ โดยสถาบันและแนวคิดทางการศึกษา ศาสนา ครอบครัวและองค์กรประชาชนเข้ามามีบทบาทในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติด
 6. สร้างเสริมสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมต่อการดำเนินชีวิตโดยปราศจากการใช้ยาเสพติดของกลุ่มเป้าหมาย โดยเน้นที่สถาบันการศึกษา สถานที่ทำงานและครอบครัว
 7. ระดมทรัพยากรและความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติดอย่างมีระบบ
 8. จัดทำข้อมูลข่าวสารและวิธีการเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการประสานงานและการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดให้เข้ากลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ
 9. พัฒนาระบบบริหารและการจัดการให้มีขีดความสามารถ ในการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดให้ถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ
 10. พัฒนาบุคลากรทั้งระดับผู้บริหารเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและผู้นำชุมชนให้มีศักยภาพในการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
 11. การพัฒนาองค์กรในการบริหารงานโดยระดมครู อาจารย์ หลายฝ่าย เช่น ฝ่ายปกครอง ฝ่ายแนะแนว ฝ่ายกิจกรรม อาจารย์ที่ปรึกษา ตลอดจนอาจารย์ผู้สอน
 12. ดำเนินการให้มีการศึกษาวิจัยประเมินผลเพื่อพัฒนารูปแบบการป้องกันยาเสพติดให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการที่แท้จริงตลอดจนการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม
- ปวีณา ศรีสมบูรณ์ (2539 : 17-19) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานป้องกันปัญหา ยาเสพติดในสถานศึกษาโดยสรุป ดังนี้

1. การจัดตั้งทีมงานป้องกันปัญหาเสพติดในสถานศึกษา ซึ่งอาจประกอบด้วย ครู อาจารย์ จากหลายฝ่าย เช่น ฝ่ายแนะแนว ฝ่ายปกครอง ฝ่ายกิจกรรม ฯลฯ โดยอาจจะมีผู้ช่วยผู้บริหาร เป็นหัวหน้าทีมงานหรือบุคคลอื่นที่ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่าเหมาะสม
2. จัดตั้งทีมงานของนักเรียนที่จะช่วยครู อาจารย์ โดยเป็นผู้ปฏิบัติงานป้องกันปัญหาเสพติดในสถานศึกษา หรือในลักษณะกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน
3. การประเมินปัญหาเสพติดในสถานศึกษา และในชุมชนที่ใกล้สถานที่ตั้งของสถานศึกษาเพื่อสำรวจปัญหาเสพติดและค้นหาสถานที่ ซึ่งเป็นแหล่งแพร่ระบาดของยาเสพติดในสถานศึกษาและชุมชน รวมทั้งการประสานกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในท้องถิ่นเกี่ยวกับสภาพปัญหาเสพติดในพื้นที่การพบปะผู้ปกครองนักเรียนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน หรือติดยาเสพติดเป็นประจำ เพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและขอความร่วมมือในการสอดส่องดูแลบุตรหลานของตน
4. การสร้างกฎระเบียบเพื่อใช้ในการป้องกัน แก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาให้ชัดเจน เช่นการให้ผู้ปกครองนักเรียนที่มีปัญหาติดยาเสพติดมาเซ็นรับทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและตกลงที่จะให้ความร่วมมือส่งนักเรียนที่ติดยาเสพติดไปรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ การอนุญาตให้เด็กนักเรียนที่ติดยาเสพติดพักการเรียนชั่วคราวเพื่อทำการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพการโยกย้ายนักเรียนที่มีปัญหาเสพติดจากสถานที่เรียนเดิมไปยังสถานที่เรียนใหม่เพื่อปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมและเงื่อนไข ที่นำไปสู่การใช้และการแพร่กระจายของยาเสพติดกรณีที่เด็กนักเรียนนำมาเข้ามาจำหน่ายในสถานศึกษาให้ย้ายที่เรียนใหม่ การดำเนินการทางกฎหมาย จะใช้เมื่อปัญหาเกินกำลังที่ทางสถานศึกษาจะแก้ไขได้
5. การจัดทำแผนงาน โครงการหรือกิจกรรม เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ เช่น การตรวจปัสสาวะ เพื่อค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเสพยาเสพติดของนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงโดยใช้วิธีการตรวจสุขภาพทั่วไป เพื่อป้องกันผลกระทบต่อจิตใจของนักเรียนและเมื่อผลการตรวจพิสูจน์ออกมาควรจะปกปิดเป็นความลับ การนำตัวผู้เข้าหรือติดยาเสพติดไปรับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ การให้บริการแนะแนวกับเด็กนักเรียนที่มีปัญหาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาและครอบครัวของเด็กนักเรียนที่มีปัญหาเพื่อร่วมมือกันแก้ปัญหา การให้ความรู้โดยการใช้สื่อผ่านช่องทางต่าง ๆ การจัดกิจกรรมทางเลือกให้เหมาะสมกับความต้องการในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย การนำสถาบันทางศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเพื่อขัดเกลานิสัยและพฤติกรรมของนักเรียน

อัจฉรา พงษ์โพธิ์ (2543 : 26-27) กล่าวถึง แนวทางดำเนินการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาซึ่งได้นำรูปแบบจิตวิทยามาผสมผสานกับแนวทางพัฒนาบุคลิกภาพเด็กและเยาวชนมาใช้ โดยการให้การศึกษา ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ให้การเรียนรู้ทักษะ ประสบการณ์ที่จำเป็นในการ

ดำเนินชีวิตให้รู้ตัวเอง มีคุณค่า มีความสามารถ ได้รับความรัก ความอบอุ่น มีการให้คำปรึกษาเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ให้มีความมุ่งมั่นในตนเอง จัดชมรมตามความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ให้ความช่วยเหลือเป็นรายกลุ่มหรือบุคคลมุ่งเน้นพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม ฝึกให้ผู้เรียนดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตยรู้จักใช้ความคิดการใช้เหตุผลการตัดสินใจรู้จักแก้ปัญหา รู้จักช่วยเหลือผู้อื่นจัดกิจกรรมทางเลือกในการดำรงชีวิต

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2531 : 16-22) ได้ให้แนวทางการป้องกันปัญหายาเสพติดโดยการให้ข้อมูลข่าวสารและสร้างค่านิยมที่ถูกต้องให้ประชาชนให้ตระหนักถึงปัญหายาเสพติดอาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น เชิญวิทยากรบรรยายเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด ให้บริการด้านสื่อโดยแจกเอกสาร จัดนิทรรศการ ฉายสไลด์ภาพยนตร์ จัดรณรงค์ป้องกันยาเสพติด การเผยแพร่ข่าวสารโดยผ่านสื่อมวลชน ทางวิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ สื่อพื้นบ้าน ลำตัด ลิเก จัดชมรมต่อต้านยาเสพติด พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด เป็นวิทยากร เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในส่วนกลางและระดับจังหวัด เป็นแกนนำรับผิดชอบและมีหน้าที่ในการดำเนินงานป้องกันยาเสพติด การผลิตสื่อ เป็นเทคโนโลยีในการปฏิบัติงานเผยแพร่อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยเร่งความสนใจ จำง่าย ประหยัดเวลา เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สไลด์ ภาพยนตร์ วิดีโอ เทป วิทยุ โทรทัศน์ ชุดเผยแพร่ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาหลักสูตร คู่มือการใช้ การจัดกิจกรรมทางเลือก และถือเอาวันที่ 26 มิถุนายนของทุกปีเป็นวันต่อต้านยาเสพติด

ประเสริฐ สาลีเกิด (2543 : 19-24) กล่าวว่า การกระทำการป้องกันยาเสพติดที่มีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องมีความเข้าใจสาเหตุและองค์ประกอบของปัญหาการติดยาเสียก่อน ปัญหา ยาเสพติดเป็นปัญหา ที่สลับซับซ้อนเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ คือ คนติดยา ตัวยาและปัจจัยที่เอื้อให้มีการติดยา ผู้ที่ติดยาแต่ละคนต่างมีภูมิหลังและประสบการณ์ของตนเองที่แตกต่างกันถึงแม้ว่าจะติดยาเสพติดชนิดเดียวกัน แต่อาจมีสาเหตุแตกต่างกันก็ได้ ปัญหา ยาเสพติดในชุมชนก็เช่นเดียวกัน หมู่บ้านเดียวกัน เชื้อชาติเดียวกันและมีการแพร่ระบาดของยาเสพติดเหมือนกัน ไม่จำเป็นจะต้องมีสาเหตุของปัญหาที่เหมือนกัน วิธีป้องกันที่ได้ผลในชุมชนหนึ่งไม่แน่ว่าจะต้องได้ผลในอีกชุมชนหนึ่งแต่อาจจะนำมาตัดแปลงให้เข้ากับสถานการณ์ของชุมชนนั้นได้ การวางแผน แก้ไข และป้องกันจึงจำเป็นต้องศึกษาสาเหตุเฉพาะและให้การป้องกันให้ตรงกับสาเหตุ หลักการป้องกันการเสพติดที่เจาะจงถึงสาเหตุนั้นหากจะพิจารณาถึงองค์ประกอบของการเสพติดแล้ว อาจสรุปแนวทางป้องกันได้ 3 แนวทาง คือ

1. การป้องกันในวงกว้าง เป็นการป้องกันโดยเน้นเป้าหมายที่สังคมโดยทั่วไปมิได้เฉพาะเจาะจงบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยเฉพาะมุ่งที่จะสร้างสังคมให้ตระหนักถึงพิษภัยของยา ลดความต้องการ

ของสังคม และลดการตอบสนองของยาเสพติด การป้องกันในวงกว้างนี้มักมีด้วยกันหลายรูปแบบ และแนวคิด เช่น

1.1 การพัฒนาสุขภาพ แนวคิดนี้มองว่าปัญหาเสพติดเป็นเรื่องของปัญหาสุขภาพ และอนามัย โดยให้แนวคิดว่าหากประชาชนมีสุขภาพที่แข็งแรงสมบูรณ์แล้ว ก็ไม่มีความจำเป็นต้องใช้ยาต่าง ๆ ซึ่งครอบคลุมไปถึงการใช้ยาเสพติดด้วย ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน คือ การสร้างบริการสาธารณสุขพื้นฐาน เพื่อป้องกันการใช้ยาเสพติดหรือการเจ็บป่วยต่าง ๆ

1.2 การเสริมสร้างศีลธรรม แนวคิดนี้มองปัญหาการเสพติด ว่าเป็นเรื่องที่ประชาชนเสื่อมศรัทธา กลุ่มหลงมัวเมาในอบายมุขจึงเกิดปัญหาการเสพติดขึ้น หากประชาชนทั่วไปปฏิบัติอย่างเคร่งครัด มีธรรมะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็ใช้ศีลธรรมเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา ไม่ต้องพึ่งยาเสพติด

1.3 การใช้กฎหมาย แนวคิดนี้มองว่า ปัญหาเสพติดเป็นเรื่องที่ผิดทั้งศีลธรรมและกฎหมาย เพื่อความปลอดภัยของสังคม จึงควรออกกฎหมายปกป้องไว้มิให้มีการผลิตจำหน่าย หรือใช้ยาเสพติด อันเป็นการลดการตอบสนองของตัวยา แนวคิดนี้ได้รับการสนับสนุนจากนักกฎหมาย โดยให้เหตุผลว่า อาชญากรรมทุกชนิดหากมีกฎหมายเพื่อปราบปรามอาชญากรรมแล้ว สังคมจำเป็นต้องยอมรับและปฏิบัติตาม เมื่อมีการฝ่าฝืนหากผู้มีความผิดใช้กฎหมายปฏิบัติงานอย่างได้ผล เป็นธรรมจะสามารถลดอาชญากรรมได้ ยาเสพติดซึ่งถือเป็นอาชญากรรมชนิดหนึ่งโดยจัดอยู่ในอาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหายก็อยู่ในขอบข่าย เช่นเดียวกัน

1.4 การพัฒนาสังคม แนวคิดนี้ถือว่าสังคมที่เสื่อมโทรมเป็นปัจจัยสำคัญในการเอื้อให้คนต้องพึ่งยาเสพติดในสังคมที่เสื่อมโทรม เช่น บริเวณชุมชนแออัดจะเป็นสังคมที่อยู่ในสภาวะกดดันมาก มีการแพร่ระบาดของการใช้สารอย่างแพร่หลาย ถ้าสังคมนั้นมีการพัฒนาสภาวะเศรษฐกิจที่ดีสภาวะชุมชนก็จะดีขึ้นความกดดันของสังคมลดน้อยลงปัญหาการแพร่ระบาดของการใช้สารเสพติดจะผ่อนคลาย

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการป้องกันในวงกว้าง จึงได้กำหนดวิธีการป้องกัน ไว้ดังนี้

1. การให้ข้อมูลและข่าวสาร เกี่ยวกับปัญหาเสพติดที่ถูกต้อง เพื่อให้ชุมชนได้วิเคราะห์เลือกข้อมูลและตัดสินใจด้วยตนเอง การให้ข่าวสารด้านการป้องกันนี้ต้องคำนึงถึงวิธีการและความเหมาะสมต่อกลุ่มเป้าหมายตลอดจนองค์ประกอบอื่น ๆ ทางด้านสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมด้วย ไม่ควรมุ่งเน้นแต่ด้านการให้ความรู้เรื่องตัวยาเพียงอย่างเดียว เพราะอาจเป็นการชี้แนะให้ผู้อยากสู้อยากเห็นเกิดการทดลองใช้ยาได้

2. การให้การศึกษา เป็นการถ่ายทอดความรู้เพื่ออำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้ทักษะ และประสบการณ์ในการสร้างคุณภาพชีวิต และการไม่พึ่งยาเสพติด โดยเน้นถึงการพัฒนาตนเอง จิตใจ และสร้างค่านิยม

2.1 สร้างความเชื่อมั่นว่าตนเองมีคุณค่า หากบุคคลมีความเชื่อมั่นในตนเองแล้ว สามารถสร้างตนเองเป็นสิ่งยึดเหนี่ยว ไม่มีความจำเป็นต้องพึ่งยาเสพติดเป็นการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้ตนเอง

2.2 ส่งเสริมความสัมฤทธิ์ผล การส่งเสริมให้บุคคล หรือชุมชนประสบความสำเร็จ ย่อมได้รับการยกย่อง ผลที่ตามมา คือ ความเชื่อมั่นในตนเอง

2.3 ทักษะในการประกอบอาชีพ เพื่อเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตตามความสามารถ และความถนัดของตน เป็นการลดความกดดันด้านเศรษฐกิจและการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

3. การจัดกิจกรรมทางเลือก ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับพื้นฐานของบุคคลและชุมชน เพื่อเป็นทางเลือกในการใช้เวลา และช่วยเบี่ยงเบนความสนใจ มิให้ไปอยู่กับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การมั่วสุม และการใช้ยาเสพติด ทั้งยังเป็นคุณประโยชน์ต่อการพัฒนาร่างกายและจิตใจเพื่อให้เกิดความมั่นคงของตนเอง และมีจิตสำนึกในการพึ่งตนเอง

นอกจากนี้แล้วการสื่อความหมายที่ถูกต้อง การบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพต่าง ๆ ก็ถือเป็นกลวิธีของการป้องกันในวงกว้างด้วยเช่นกัน

2. การป้องกันในวงแคบ

มุ่งเน้นเฉพาะบุคคลบางกลุ่ม ชุมชนบางแห่งซึ่งล่อแหลมต่อปัญหาการเสพติดหากดำเนินการป้องกันในวงกว้าง หรือทำการป้องกันทั้งสังคมอาจจะได้ผลช้าและไม่ทันการ จำเป็นต้องจำกัดกลุ่มบุคคลหรือพื้นที่เป้าหมายให้แคบลง เพื่อให้การดำเนินงานปรากฏผลอย่างทันทั่วถึง เช่น การตั้งเป้าหมายเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น กลุ่มนักเรียน กลุ่มผู้ที่ว่างงาน หรือหมู่บ้านที่มีการระบาดของสารเสพติดต่าง ๆ ซึ่งมีกลวิธีในการดำเนินงาน ดังนี้

2.1 การฝึกอบรมเป็นการฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้ด้านการป้องกันการเสพติดและการใช้ยาในทางที่ถูก โดยมีเป้าหมายอยู่ที่กลุ่มชน 2 กลุ่ม คือ

2.1.1 กลุ่มแกนนำ มีจุดประสงค์ที่จะอบรมแกนนำ หรือผู้นำชุมชน ให้มีความรู้ และให้นำความรู้นั้นไปปฏิบัติในชุมชน โดยปรับวิธีการให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

2.1.2 กลุ่มประชาชน เป็นการอบรมเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมหรือประชาชน ได้รับความรู้และมีพฤติกรรมต่อต้านยาเสพติดโดยตรง เช่น กลุ่มหนุ่มสาว กลุ่มเกษตรกร ฯลฯ

2.2 การรณรงค์เพื่อเป็นการเผยแพร่ข่าวสาร โดยการระดมสื่อต่าง ๆ ภายใต้งบประมาณที่กำหนดไว้เนื่องจากการเผยแพร่ในวงกว้างไม่สามารถเข้าถึงปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

นอกจากนั้นแล้วเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเผยแพร่ข้อมูลด้วยเครื่องมือในพื้นที่ที่มีปัญหาการเสพติดรุนแรงจะทำให้ชุมชนเกิดการตื่นตัว ตระหนักถึงปัญหาและอาจมีส่วนร่วมในการคิดแก้ปัญหา

2.3 การปฏิบัติการทางสังคม เป็นวิธีที่หวังผลของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในบางกรณีที่มีหวังผลสูง อาจต้องใช้วิธีการที่ค่อนข้างรุนแรง เช่น ขจัดแหล่งมั่วสุม หรือกวาดล้างแหล่งผลิต

3. การป้องกันกรณีพิเศษ

การป้องกันกรณีพิเศษเป็นการป้องกันที่เน้นในวงแคบที่สุดโดยเป้าหมายอยู่ที่ผู้ติดยาเสพติดหรือผู้ที่มีความเสี่ยงสูงและครอบครัว เช่น ในบุคคลที่กำลังเผชิญกับปัญหาของตนเองต่าง ๆ บุคคลที่ครอบครัวแตกแยกหรือมีความขัดแย้งกันอย่างรุนแรง ผู้ที่ติดยาที่ผ่านการถอนพิษมาแล้วแต่ยังมีได้แก้ปัญหาพื้นฐานของตนในการติดยาเสพติด กลวิธีในการป้องกันวิธีพิเศษนี้มีหลายประการ เช่น

3.1 การวิเคราะห์ปัญหา เพื่อให้ผู้ติดยาได้ทราบพฤติกรรมและปัญหาของตนในการติดยา

3.2 การให้คำปรึกษาแนะนำ เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับเลือกปฏิบัติในกรณีเกิดปัญหาเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้ยาเสพติด

3.3 การให้คำปรึกษาแก่ครอบครัว เพื่อลดความกดดันในครอบครัวลง และให้แนวปฏิบัติแก่ครอบครัวของผู้ติดยาเสพติดหรือผู้ที่มีความเสี่ยงสูง หรือลดปัญหาของตนเอง

3.4 การให้สุขศึกษา เป็นการให้ความรู้เรื่องยาและสุขภาพอย่างถูกต้อง เพื่อป้องกันการกลับไปใช้ยาที่ผิดอีก

3.5 การให้กำลังใจ เพื่อเพิ่มกำลังใจให้แก่ผู้ติดยา ในขณะที่กำลังเผชิญปัญหาที่อาจนำไปสู่การใช้ยาเสพติดอีก

3.6 การฝึกอาชีพ เพื่อให้ใช้เวลาในการปฏิบัติงานอาชีพจะได้ไม่มีเวลาว่างคิดถึงยาเสพติดน้อยลง

กลวิธีทุกอย่างสามารถนำไปปฏิบัติพร้อม ๆ กันได้หลายกลวิธีไม่ว่าเป็นการป้องกันในระดับใดหรือมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันมิให้เกิดการใช้ยาในทางที่ผิด หรือป้องกันการติดยา ข้อสำคัญที่ควรนำไปพิจารณา คือ จะนำกลวิธีนั้นไปใช้ให้เหมาะสมกับสถานะของสังคมวัฒนธรรมและชุมชนได้อย่างไร เพราะหากนำไปใช้โดยมิได้ปรับปรุงให้เหมาะสมกับสังคมแล้ว ในบางกรณีอาจเกิดผลกระทบอันมิพึงปรารถนาได้

กระทรวงศึกษาธิการ (2540ง : 18-23) เสนอแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดไว้ดังนี้

1. ให้ความรู้ ความเข้าใจ ที่ถูกต้องแก่นักเรียนเกี่ยวกับโทษภัยของสารเสพติดและวิธีการใช้สารต่าง ๆ ที่อาจก่อให้เกิดการเสพติดตลอดถึงการแพร่ระบาดของสารนั้น ๆ เพื่อจะได้ป้องกันแก้ไข ได้ถูกต้อง การให้ความรู้ข้อมูลเรื่องสารเสพติดนี้หากให้ไม่ถูกวิธีจะเป็นดาบ 2 คม คือ อาจจะได้ผล ตรงกันข้าม เช่น ทำให้อายกรู้อายกลองมากขึ้น หรืออาจทำให้รู้สึกชินชาน ไม่กล้าก็ได้

2. มีการฝึกเทคนิคการแก้ไขปัญหาย่างชาญฉลาด เช่น การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การแก้ปัญหาย่างมีระบบมีขั้นตอนมีการถ่วงถ่วงทางเลือก การหาเหตุผลและข้อมูล ประกอบการตัดสินใจ ตลอดทั้งมีการวางแผนในการแก้ปัญหาย่างรอบคอบ

3. การสร้างค่านิยมที่ดีให้แก่ นักเรียน ค่านิยมที่ควรปลูกฝังก็คือ ค่านิยมที่ใช้ปัญญา เน้นในเรื่องคุณค่าแท้จริง เช่น ความปลอดภัย ความประหยัด และประโยชน์ระยะยาวแทนคุณค่าเทียม ที่มุ่งความสนุก สบายชั่วขณะหรือความสุขจอมปลอม ที่อาศัยมายาสีลวงตาต่าง ๆ

4. การฝึกพลังจิต และกำลังใจให้เกิดขึ้นในตนเอง และการรู้จักผ่อนคลายความเครียดไปในทางสร้างสรรค์ คือ มีการพักผ่อนและการออกกำลังกายเพื่อเสริมสร้างให้กับตนเอง มีการตั้งสัจจะหรือกำหนดจุดมุ่งหมายที่จะทำในสิ่งที่ดีงามและเป็นคุณประโยชน์ และรู้เทคนิคในการผลักดันตนเองไปสู่จุดมุ่งหมายนั้น

5. ฝึกทักษะการสร้างสัมพันธภาพรู้จักหามิตรที่ดี การรู้จักสื่อสารพูดคุยโดยเฉพาะรู้จักปฏิเสธ การชักชวนไปในทางที่ไม่ดี เพื่อจะได้ไม่ต้องพลัดหลงเข้าไปสู่กับดักของกลุ่มคิดยาเสพติด

6. ควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียน ได้เข้ามารวมกลุ่มและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นด้านนันทนาการ หรือด้านการฝึกอาชีพ หารายได้เสริม หรือการเพิ่มพูนทางสติปัญญาและจิตใจ เช่น การเรียนพิเศษวิชาต่าง ๆ การศึกษาปฏิบัติธรรม

7. มีการร่วมมือประสานชุมชนและองค์กรต่าง ๆ เพื่อสร้างแนวร่วม คึงจิตสำนึกและพลังมวลชนให้เข้ามาเกาะกลุ่มด้านการแพร่ระบาดของสารเสพติดมิให้กระจายออกไปสู่กลุ่มคนที่ ยังไม่ได้เสพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานศึกษา ต้องปรับปรุงให้เป็นสถานที่น่าอยู่และอบอุ่น มีความรักและความเข้าใจ พร้อมทั้งจะให้อภัยช่วยเหลือกัน ไม่ซ้ำเติมแก่ผู้หลงผิด

สวาท ภูคำแสน (2539 : 1-5) ได้เสนอบทบาทของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาเกี่ยวกับการป้องกัน ปัญหาสารเสพติด ควรมีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ สรุปได้ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญคือ ยึดและปฏิบัติงานสนองนโยบายของกรมสามัญศึกษาปัจจุบันคือ สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างจริงจังประสานงานกันอย่างใกล้ชิดกับ

สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด และกรมสามัญศึกษาตลอดจนกำกับดูแล ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานในสถานศึกษาอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ควรดำเนินการต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับสารเสพติดต่าง ๆ ให้เข้าใจอย่างทอ้งแท้ ซึ่งในที่นี้หมายถึง บุหรี่ สุรา กัญชา ยาบ้า เฮโรอีน ฯลฯ นอกจากนี้ยังต้องเข้าใจในรายละเอียดอื่น ๆ ด้วย เช่น พิษภัย อาการที่เกิด วิธีเสพ แหล่งจำหน่ายทั้งนี้เพื่อให้สามารถแนะนำนักเรียน ครู อาจารย์และบุคลากรทุกคนได้ถูกต้องถึงแม้เราจะไม่ใช่แพทย์แต่ก็ควรรู้ไว้ย่อ่าถือว่าธุระไม่ใช่ เพื่อประโยชน์หลายประการ

1.2 ไม่เปิดโอกาสให้ผู้หนึ่งผู้ใดเข้ามาแสวงหาประโยชน์จากยาเสพติดภายในสถานศึกษา

1.3 ผู้บริหาร ต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่าง โดยการไม่เสพยาเสพติด

1.4 ผู้บริหารต้องรับผิดชอบ และดูแลครอบครัวของตนเองให้เป็นสุข ดูแลและป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาด้านยาเสพติดของบุตรหรือญาติในครอบครัวตนเอง

1.5 ผู้บริหารสถานศึกษาต้องตระหนักเสมอว่า “เราคือครูคนหนึ่ง” ที่ต้องดูแลอบรมนักเรียนทุกคนด้วยความเอาใจใส่ สามารถประสานงานกับทุกคนทุกฝ่ายคือผู้ช่วยผู้บริหารทุกฝ่าย ครูประจำชั้น ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง ตำรวจ ชุมชน ในการร่วมมือป้องกันและแก้ไขปัญหานี้

1.6 การคัดเลือกครู อาจารย์ เพื่อทำหน้าที่ครูประจำชั้นหรืออาจารย์ที่ปรึกษา ต้องดำเนินการอย่างสุขุม รอบคอบ มีคุณสมบัติเหมาะสมและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนด้วย

1.7 สนับสนุนการทำงานของครู อาจารย์และบุคลากรทุกคนในการป้องกันปัญหา ยาเสพติดในสถานศึกษาอย่างใกล้ชิด

1.8 สร้างเสริมขวัญกำลังใจแก่บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบและเอาใจใส่

2. ผู้ช่วยผู้บริหารทุกฝ่ายในสถานศึกษาต้องรับผิดชอบในการดำเนินการป้องกันปัญหา ยาเสพติดร่วมกันจะถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายปกครองหรือผู้บริหาร ไม่ได้จะต้องถือว่าเป็นภาระหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกัน

2.1 ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายปกครอง โดยหน้าที่และงานของฝ่ายปกครองมีไว้เพื่อให้นักเรียน มีผู้ปกครองดูแลแทนบิดา มารดา ตลอดระยะเวลาที่อยู่ในสถานศึกษาภายใต้ระเบียบวินัยที่กำหนดไว้อย่างมีความสุขพอสมควรจะต้องรับภาระการป้องกันไม่ให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ แก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน และส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้พัฒนายิ่งขึ้น งานด้านการป้องกันปัญหา ยาเสพติดเป็นงานที่ผู้ช่วยฝ่ายปกครองจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง

ด้วยความเอาใจใส่อย่างเข้มงวดควดขันตลอดจนการประเมินรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้บริหารทราบทุกระยะและต้องประสานงานกับทุก ๆ คนได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

2.2 ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ ต้องวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีการสอดแทรกการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในทุกรายวิชา กำชับและติดตามให้ครูผู้สอนปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังต้องมีบทบาทเช่นเดียวกันกับผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายปกครอง

2.3 ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายบริการ ต้องวางแผนและดำเนินการให้บริการนักเรียนให้ได้รับความสะดวกในทุกด้าน เช่น อาหาร น้ำดื่ม ห้องน้ำห้องส้วม ฯลฯ จัดกิจกรรมเสริมตามความเหมาะสม กำชับและติดตามให้ครู อาจารย์และบุคลากรในสถานศึกษาปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยเฉพาะสถานที่ เป็นแหล่งเสพยา เช่น ห้องน้ำห้องส้วมต้องจัดให้เป็นสถานที่ที่ไม่ปกปิดสะอาดเรียบร้อยอยู่เสมออาจจ้าง เอกชนดำเนินการก็ได้จะเป็นการป้องกันการใช้สถานที่ในการเสพยาได้อีกทางหนึ่งอีกด้วยนอกจากนี้ ยังต้องมีบทบาทเช่นเดียวกับผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายปกครองด้วยและควรมีการจัดเวรยามรักษาการณ์ดูแลอย่างสม่ำเสมอ

2.4 ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายธุรการต้องวางแผนและดำเนินการให้บริการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้ได้รับความสะดวก จัดกิจกรรมเสริมที่เหมาะสม และกำชับ/ ติดตามให้ครู อาจารย์และบุคลากรในสถานศึกษาปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่องและยังต้องมีบทบาทเช่นเดียวกันกับผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายปกครอง

3. ครูประจำชั้น คือบุคคลที่สำคัญที่สุดเนื่องจากเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด ต้องมีความเสียสละอย่างมาก ต้องมีบทบาทดังต่อไปนี้

3.1 มีความเอื้ออาทรต่อนักเรียนทุกคนรู้จักและเข้าใจธรรมชาตินักเรียนเข้าใจปัญหาครอบครัว ปัญหาส่วนตัวของนักเรียนทุกคน ให้คำปรึกษา แนะนำได้ทุกเมื่อ

3.2 เยี่ยมบ้านหรือที่พักของนักเรียนทุกคนรู้จักสภาพความเป็นอยู่ของนักเรียนหาโอกาสเข้ากลุ่มนักเรียน รับประทานอาหารร่วมกัน ชักถาม หาข้อมูลปัญหาความต้องการของนักเรียน รายบุคคล

3.3 ให้ความเป็นกันเองกับนักเรียนทุกคนถือว่าเป็นลูกหลานเป็นพี่น้อง เป็นพ่อแม่ที่เหมาะสม ตามวัยของครูประจำชั้นหรืออาจารย์ที่ปรึกษา

3.4 จำชื่อนักเรียนในห้อง เรียกชื่อถูกต้อง รู้ข้อมูลพื้นฐาน รู้จักบ้านของนักเรียนได้ทุกคน

3.5 ไม่พูดถึงปมด้อยของนักเรียนหาจุดดีและยกย่องชมเชยเมื่อมีโอกาสเสริมสร้างขวัญและกำลังใจนักเรียนอย่างจริงจังสม่ำเสมอ

3.6 สอนและฝึกให้นักเรียนเป็นคนเข้มแข็ง แข็งแกร่งเป็นตัวของตัวเองและสามารถช่วยเหลือตนเองได้

3.7 ครูประจำชั้นต้องประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างแก่นักเรียน ทั้งส่วนตัว การงาน คุณธรรม จริยธรรม ไม่เสพยาเสพติด ต้องรับผิดชอบหรือดูแลครอบครัวตนเองให้เป็นสุข ดูแลและป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาด้านยาเสพติดของบุตรหรือญาติในครอบครัวตนด้วย

4. ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญเนื่องจากมีส่วนพบปะกับนักเรียนในคาบสอนต้องดูแลแนะนำนักเรียน เพื่อป้องกันปัญหาเสพยาเสพติดของนักเรียน และควรมีบทบาทอื่น ๆ เช่นเดียวกับครูประจำชั้น

5. นักเรียนในสถานศึกษาต้องตระหนักในผลร้าย และพิษภัยของยาเสพติดตลอดจนเป็นหูเป็นตา แนะนำตักเตือนเพื่อนหากเห็นว่ามีพฤติกรรมเสพยาหรือออกนอกกลุ่มนอกลกทางในลักษณะ “เพื่อนเตือนเพื่อน” นอกจากนี้นักเรียนควรทำหน้าที่รายงานข้อมูลให้แก่ครูประจำชั้นทราบด้วย

6. นักการเป็นบุคลากรที่มีส่วนสำคัญต้องสอดส่องดูแล ช่วยป้องกันปัญหาเสพยาในสถานศึกษาได้ส่วนหนึ่งเพราะมีหน้าที่ดูแลบริเวณทั่วไปของสถานศึกษาและอาคารต่าง ๆ ภายในสถานศึกษา ห้องน้ำห้องส้วมหากพบนักเรียนหรือทราบว่านักเรียนใช้ยาเสพติดก็อาจรายงานให้ครูอาจารย์ทราบเพื่อดำเนินการต่อไป

กล่าวโดยสรุปการดำเนินงานป้องกันปัญหาเสพยาจะต้องร่วมกันหลายฝ่ายโดยใช้แนวคิดของนักวิชาการผสมผสานกันทั้งมาตรการป้องกันปัญหาเสพยาตามบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายด้วยการให้การศึกษา การให้ข้อมูลข่าวสาร การจัดกิจกรรมทางเลือก

กลยุทธ์สำคัญของการดำเนินการป้องกันปัญหาเสพยาในสถานศึกษา คือ การผสมผสานมาตรการที่เหมาะสมในการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในสถานศึกษา

การดำเนินงานหน่วยงานปฏิบัติในพื้นที่จะต้องพิจารณาดำเนินการมาตรการป้องกันปราบปราม บำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพไปพร้อม ๆ กันตามสถานการณ์แวดล้อมพื้นที่นั้น

การดำเนินการป้องกันปัญหาเสพยาในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องจริงจัง ด้วยการให้ความเอาใจใส่ให้ความรักความอบอุ่น และป้องปรามพฤติกรรมเบี่ยงเบนจากครู อาจารย์ พ่อ แม่และผู้ปกครองนักเรียน จะเป็นภูมิคุ้มกันในการป้องกันเสพยาได้เป็นอย่างดี ขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ฝ่ายปราบปรามต้องปฏิบัติอย่างจริงจัง เฉียบขาดทั้งในสถานศึกษาและชุมชน จะส่งผลให้การแพร่ระบาดของยาเสพติดถูกควบคุมให้อยู่ในวงจำกัด ย่อมทำให้การดำเนินงานในสถานศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การแก้ไขปัญหาในกลุ่มที่มีประสบการณ์การใช้ยาเสพติดหรือกลุ่มเสี่ยง การบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพนักเรียนติดยาเสพติดควรเป็นความร่วมมือของ 3 สถาบันหลัก คือ สถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว และสถานบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด

การดำเนินมาตรการแทรกแซงพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดกับกลุ่มเสี่ยง สถาบันการศึกษา และสถาบันครอบครัวต้องร่วมมือดำเนินการส่วนการแก้ไขปัญหาให้นักเรียนติดยาเสพติดนั้นสถานบำบัดรักษาดำเนินการบำบัดรักษาโดยแพทย์และพยาบาล และเพื่อมิให้นักเรียนต้องเสียเวลาเรียนในช่วงของการฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ สถานศึกษาควรมีบทบาทในการฟื้นฟูสมรรถภาพและติดตามผลการบำบัดรักษานักเรียนที่ผ่านการบำบัดรักษาแล้ว โดยการดำเนินงานของครูอาจารย์และนักเรียนซึ่งผ่านการอบรมมาอย่างดี จะทำหน้าที่ในการเป็นผู้ประคับประคองให้กำลังใจและให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่ผ่านกระบวนการบำบัดรักษาจากสถานพยาบาลโดยมีเพื่อนและครอบครัวให้กำลังใจให้ความรักความอบอุ่นและความสนับสนุนช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิด

การดำเนินงาน โดยอาศัยความร่วมมือของสถาบันการศึกษาและสถาบันครอบครัวอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการส่งเสริมให้นักเรียนที่สามารถเลิกยาเสพติดได้มีบทบาทสำคัญในการเป็นเพื่อน พี่เลี้ยง ช่วยเหลือนักเรียนที่ติดยาเสพติดคนอื่นๆ จะทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของตนเองเป็นการป้องกันการหันกลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำได้เป็นอย่างดี

การศึกษามาตรการในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง ด้วยการทดลองใช้ยาเสพติดมาระยะหนึ่งแต่ยังไม่ติดยาเสพติดพบว่ารูปแบบที่ใช้และประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหานี้ คือ

การใช้มาตรการแทรกแซง (Intervention) โดยเรียกมาตรการดังกล่าวแตกต่างกันไป เช่น คลินิกสุขภาพนักเรียน คลินิกสุขภาพวัยรุ่นน มาตรการแทรกแซงเป็นมาตรการที่ใช้กับนักเรียนที่เริ่มมีปัญหาการใช้ยาเสพติด โดยที่นักเรียนนั้นยังไม่ติดยาเสพติด มาตรการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเบี่ยงเบนในการใช้ยาเสพติดและพฤติกรรมอื่น ๆ โดยการหยุดพฤติกรรมในการใช้ยาเสพติด การให้คำปรึกษาแนะนำแก่นักเรียนและผู้ปกครองเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม การป้องกัน โดย การเข้มงวดในการตรวจค้นเพื่อป้องกันการลักลอบนำยาเสพติดเข้าไปใช้ในสถานศึกษาและที่บ้าน เข้มงวดในเรื่องเวลาการเรียนและกลับบ้าน และการสุ่มตรวจปัสสาวะกับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง และการสร้างนักเรียนแกนนำกลุ่มเพื่อน เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนที่เริ่มมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน

ทำนุ สิริสิงห์ (2531 : 267 – 272) ได้กล่าวถึงวิธีดำเนินงานป้องกันปัญหาเสพติดที่หน่วยงานต่าง ๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์มี 6 วิธี ดังนี้

1. การให้ข่าวสาร (Information) การให้ข้อมูลและข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับข้อเท็จจริงซึ่งควรจัดให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและต้องเป็นข่าวสารที่น่าเชื่อถือ
2. การให้การศึกษาด้านจิตใจหรือความรู้สึก (Affective education) ช่วยให้เห็นรู้จักใช้กระบวนการคิดและตัดสินใจในการเลือกค่านิยม หรือสิ่งหนึ่งสิ่งใดหลังจากที่ได้พิจารณาผลที่ได้ของตัวเลือกแต่ละตัวโดยใช้เหตุผลและวิจารณญาณ
3. เพื่อนช่วยเพื่อนหรือเพื่อนเป็นที่ปรึกษาให้เพื่อน (Peer counseling) เป็นวิธีที่จัดขึ้นได้ง่ายเพราะ โดยปกติเด็กที่รักเพื่อนจะปรึกษาเพื่อนหรือขอความช่วยเหลือและให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อน
4. ให้การศึกษาเกี่ยวกับการทำงานและการวางแผนอาชีพ (Career planning) ช่วยให้เห็นมีความมุ่งมั่นในชีวิตเพื่อจะได้มีความสำเร็จและมีความภูมิใจในตนเองเมื่อทุกคนมีแผนในการดำเนินชีวิตจะทำให้รู้สึกว่าคุณเป็นคนมีเป้าหมาย จะตัดสินใจทำอะไรลงไปต้องมีหลักการและเหตุผลที่เพียงพอ
5. การสร้างสื่อสัมพันธ์ภายในครอบครัว (Family communication) การสื่อความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันทั้งผู้ให้และผู้รับจะก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีงามต่อกัน ในครอบครัวจะช่วยขจัดปัญหาต่าง ๆ ทั้งในด้านส่วนตัว ครอบครัว และสังคมได้มาก
6. การให้ทางเลือก (Alternative) กิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนและตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานมีมากมาย ซึ่งสามารถเลือกนำไปใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายได้ เช่น เกี่ยวกับทางกาย ได้แก่ การออกกำลังกาย การเล่นกีฬา ทางจิตใจได้แก่การศึกษาเกี่ยวกับศาสนา ทางสมอง เช่น การเข้าชมรมอ่านหนังสือ ทางสังคม เช่น บริการชุมชนทางสุนทรียภาพ ได้แก่ นาฏศิลป์ ดนตรีวาดเขียน การฝีมือ ซึ่งจะช่วยให้เด็กใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์เห็นคุณค่าของเวลา และช่วยเบี่ยงเบนความสนใจของกลุ่มเป้าหมายไปจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้

มานัส สาระชัย (2543 : 38) กล่าวถึง การสร้างทีมงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาโดยการระดมครู อาจารย์หลายฝ่าย เช่นฝ่ายปกครอง ฝ่ายแนะแนวฝ่ายกิจกรรม ครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษา ตลอดจนครูผู้สอนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ทีมงานนี้ควรมีรองผู้อำนวยการ ฝ่ายปกครองหรือบุคคลที่ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่าเหมาะสมเป็นหัวหน้าทีมงานนี้จะมีภารกิจ ดังนี้

1. ศึกษา สำรวจ วิเคราะห์สภาพปัญหาเสพติดและพฤติกรรมเบี่ยงเบนอื่น ๆ ของนักเรียนในสถานศึกษาและชุมชนโดยรอบสถานศึกษานั้น และวิเคราะห์สรุปสภาพปัญหาในรูปแบบของรายงาน สภาพปัญหาและปัจจัยแวดล้อมทั้งภายในสถานศึกษาและชุมชน

2. กำหนดแนวทางและดำเนินกิจกรรมจากผลการศึกษาสภาพปัญหาและพฤติกรรม เบี่ยงเบน แนวทางการดำเนินงานนี้ครอบคลุมการดำเนินงานกับกลุ่มเป้าหมายในสถานศึกษา

3. แสวงหาความร่วมมือจากชุมชน ปัจจุบันกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไข ปัญหา ยาเสพติดในสถานศึกษาไม่ได้ดำเนินการ โดด ๆ เฉพาะครู อาจารย์ และนักเรียนในสถานศึกษา เท่านั้น ชุมชนรอบ ๆ สถานศึกษาและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้ปกครองจะต้องเข้ามา มีส่วนร่วมอย่างจริงจัง บุคลากรในชุมชน เช่น ตำรวจ แพทย์ สาธารณสุข และผู้นำชุมชนอื่น ๆ ได้รับเชิญให้เข้ามามีบทบาทในการแก้ปัญหาพร้อมกับสถานศึกษา

4. บทบาทในการติดตามประเมินและรายงานผลการดำเนินงานให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้รับรู้ผลของการดำเนินงาน

การจัดทีมงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาทุกสถานศึกษาจะมี ทีมงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด 1 ทีม ประกอบด้วยบุคลากรในสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 5 คน ได้แก่ ครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูสุขศึกษาหรือพลศึกษา ครูซึ่งนักเรียนที่มีปัญหายาเสพติด เชื่อฟังและขอร้องให้ช่วยเหลือและครูฝ่ายปกครองทีมงานนี้จะได้รับการอบรมจากคณะวิทยากรใน ระดับจังหวัดภายในจังหวัด

ทีมงานเมื่อผ่านการฝึกอบรมแล้วควรมีภารกิจ ดังนี้

1. เป็นแกนนำในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาตาม แนวทาง การดำเนินงานที่ได้รับการฝึกอบรม

2. ขยายความคิด สร้างความเข้าใจถึงเหตุผลและความจำเป็นในการดำเนินงานป้องกัน บำบัด รักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพนักเรียนที่ติดยาเสพติดให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อน ครู อาจารย์ พ่อแม่ผู้ปกครองนักเรียน

3. ศึกษาสภาพปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา

4. ค้นหานักเรียนที่มีปัญหายาเสพติด

5. ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนที่มีปัญหายาเสพติดให้หยุดหรือเลิกใช้ยาเสพติด

5.1 นักเรียนกลุ่มเสี่ยงที่เพิ่งเริ่มใช้ยาเสพติด ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยใช้มาตรการ

แทรกแซง

5.2 นักเรียนติดยาเสพติด ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

5.2.1 ส่งต่อเข้าสถานบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด

5.2.2 ฟื้นฟูสมรรถภาพนักเรียนที่ถูกส่งกลับจากสถานบำบัดรักษา โดยให้

คำปรึกษาแนะนำและให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ

6. ติดตามผลการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนทั้งกลุ่มเสี่ยงและนักเรียนที่ติดยาเสพติด

7. สร้างนักเรียนแกนนำหรือนักเรียนพี่เลี้ยง โดยใช้นักเรียนที่สามารถเลิกษาเสพติดได้แล้ว หรือนักเรียนที่อาสาสมัครอื่น ๆ เช่น แกนนำกลุ่มเพื่อน นักเรียนพี่เลี้ยงที่สร้างขึ้นนี้จะมีบทบาทสำคัญเป็นผู้ช่วยปฏิบัติงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา (คณะกรรมการการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. 2542 : 8-10)

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าการสร้างทีมงานป้องกันปัญหายาเสพติด นั้นมีความสำคัญ และสามารถเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ซึ่งให้ความสำคัญกับนักเรียนและบุคลากรทุกคน

2.2 นโยบายและมาตรการป้องกันปัญหายาเสพติด

กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดให้การดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในสถานศึกษาเป็นนโยบายเร่งด่วน ที่ทุกหน่วยงานในสังกัดจะต้องร่วมมือกันดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่องตลอดมา โดยยึดกรอบนโยบายตามแผนป้องกันยาเสพติดของประเทศตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งในทางปฏิบัติได้มีการปรับรายละเอียดกิจกรรมให้สอดคล้องตามมติคณะกรรมการ ป.ป.ส. และอนุกรรมการชุดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เหมาะสมและทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งแนวโน้มของปัญหาจะทวีความรุนแรงมากขึ้น สรุปเป็นนโยบาย มาตรการ และแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1. ให้สถานศึกษาทุกแห่งถือว่าการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มนักเรียน นักศึกษา เป็นภาระหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของสถานศึกษา ทั้งนี้ให้รวมถึงภาระหน้าที่ในการช่วยเหลือดูแลนักเรียน นักศึกษาที่ติดยาเสพติดด้วย
2. ให้ดำเนินการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนครบวงจร นับตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตร สื่อ วิธีการสอน และกิจกรรมของสถานศึกษา เน้นการฝึกทักษะชีวิตที่จำเป็นสำหรับเยาวชน เพื่อผลทางการพัฒนาบุคลิกภาพ และการตัดสินใจเลือกพฤติกรรม
3. ให้สถานศึกษาทุกสังกัดจัดกิจกรรมส่งเสริมการออกกำลังกายและการเล่นกีฬา ตลอดจนกิจกรรมทางเลือกอื่น เน้นการให้เด็กและเยาวชนรู้จักใช้เวลาว่างไปในทางสร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพอนามัย เสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเองความมั่นคงทางอารมณ์และความสามัคคีในหมู่คณะ
4. ให้สถานศึกษาปรับปรุงสภาพแวดล้อม บรรยากาศของสถานศึกษาให้เยาวชนในสถานศึกษา มีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาอย่างเต็มที่
5. ให้มีการพัฒนาระบบบริหารและการจัดการ ตลอดจนการสนับสนุนทางวิชาการรวมทั้งการสอดส่องดูแลเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา เน้นการทำงานในระบบเครือข่าย

เพื่อให้การดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดบรรลุดังวัตถุประสงค์ตามนโยบาย กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดมาตรการเป็นแนวทางปฏิบัติไว้ ดังนี้

1. กรณีพบนักเรียนติดยาเสพติดในสถานศึกษา จะไม่ไล่ออกแต่จะต้องดูแลให้ความช่วยเหลือเสมือนหนึ่งเป็นผู้ป่วย โดยให้ได้รับการบำบัดรักษาให้หายและสามารถที่จะศึกษาเล่าเรียนต่อไปได้

2. กรณีนักเรียนติดยาเสพติด จะขอย้ายสถานศึกษาเนื่องจากถูกข่มขู่จากผู้จำหน่าย ให้ขอย้ายได้โดยหัวหน้าสถานศึกษาประสานโดยตรงเพื่อพิจารณาแผนการเรียนและความเหมาะสมเป็นกรณี ๆ ไป

3. ในกรณีที่นักเรียนหรือบุคลากรในสถานศึกษาเป็นผู้จำหน่ายยาเสพติดให้โทษ ให้ใช้มาตรการทางกฎหมายโดยตรงเพราะสถานศึกษาไม่อาจปกป้องผู้ทำผิดกฎหมายได้และเพื่อไม่เป็นการเปิดทางให้ใช้นักเรียนเป็นผู้จำหน่ายยาเสพติดในอนาคตต่อไป

นอกจากแนวทางการดำเนินงานตามที่คณะกรรมการของแต่ละสถานศึกษาพิจารณาว่าเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในแต่ละพื้นที่แล้ว กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดกิจกรรมให้สถานศึกษาปฏิบัติดังนี้

1. กิจกรรมตามโครงการโรงเรียนสีขาว ซึ่งเป็นโครงการหลักของกระทรวงศึกษา และเป็นการแสวงหาทิวทัศน์ใหม่ในการต่อสู้กับปัญหาเสพติด สื่อลามกอนาจาร และการทะเลาะวิวาท โดยมีหลักการสำคัญที่ใช้ดำเนินการ คือ การแก้ปัญหาค้นต้นเหตุ นั่น คือ พยายามทำให้บ้านอบอุ่น ทำให้ชุมชนน่าอยู่และทำสถานศึกษาให้เป็นที่พักพิงของนักเรียน นักศึกษาและผู้ปกครองได้

2. กิจกรรมการสำรวจเพื่อจำแนกกลุ่มเป้าหมาย โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมาย เป็น 5 กลุ่ม ได้แก่

2.1 กลุ่มผู้ไม่เคยใช้ยาเสพติด

2.2 กลุ่มผู้มีประสบการณ์แต่ไม่ติด หรือกลุ่มเสี่ยง

2.3 กลุ่มผู้ติดยา (ยังใช้ยาอยู่)

2.4 กลุ่มที่ติดยาและบำบัดหายแล้ว

2.5 กลุ่มที่สงสัยว่าค้ายา

3. กิจกรรมแก้ไขปัญหา โดยการผสมผสานมาตรการ ได้กำหนดให้ดำเนินการกับกลุ่มเป้าหมาย โดยผสมผสานมาตรการอย่างเหมาะสม ได้แก่

3.1 นักเรียนที่ไม่เคยใช้ยาเสพติดให้ใช้มาตรการให้การศึกษาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด ในระยะยาว จัดกิจกรรมรณรงค์เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ จัดกิจกรรมทางเลือกให้หลากหลาย มุ่งส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ

3.2 กลุ่มนักเรียนที่มีประสบการณ์การใช้ยาเสพติดแต่ยังไม่ติด หรือกลุ่มเสี่ยงให้ใช้มาตรการให้ความช่วยเหลือ ลดพฤติกรรมเสี่ยงโดยดำเนินการจัดบริการให้คำปรึกษา เน้นการแนะแนว ฝึกทักษะชีวิตให้รู้จักแก้ปัญหาใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อให้ความช่วยเหลือเพื่อนที่มีปัญหาจัดครูพี่เลี้ยงที่นักเรียนไว้วางใจ ใช้มาตรการป้องปรามโดยการตรวจค้นและสุ่มตรวจปัสสาวะเป็นครั้งคราว จัดกลุ่มบำบัดในลักษณะค่ายนักเรียน นักศึกษา โดยประสานกับผู้ปกครองร่วมกันดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด

3.3 กลุ่มนักเรียน นักศึกษาที่ติดยาหรือยังใช้ยาอยู่ ให้ใช้มาตรการป้องปราม มีการตรวจสอบภาพประจำปี ตรวจค้นยาเสพติดและสุ่มตรวจปัสสาวะในกลุ่มเสี่ยงผสมผสานกับมาตรการให้ความช่วยเหลือโดยประสานผู้ปกครองและหน่วยงานสาธารณสุขจัดทำกลุ่มบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ในรายที่มีสภาพร่างกายและจิตใจไม่พร้อมในการเรียนรู้จะให้พักการเรียนเพื่อบำบัดรักษาจนหายแล้วจึงกลับเข้าเรียนใหม่โดยมีครู อาจารย์คอยดูแลอย่างใกล้ชิด

3.4 กลุ่มนักเรียน นักศึกษาที่ติดยาและบำบัดรักษาหายแล้วให้ใช้มาตรการให้ความช่วยเหลือ สอดส่องดูแล และเฝ้าระวัง เพื่อมิให้กลับไปใช้อีก

3.5 กลุ่มที่สงสัยว่าค้ายาให้ใช้มาตรการสอดส่องดูแลแจ้งเบาะแสแก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายปราบปราม ผสมผสานกับมาตรการป้องปราม โดยการตรวจสอบภาพประจำปี ตรวจค้นหาเสพติดและสุ่มตรวจปัสสาวะในรายที่ค้ายาเสพติดและว่ากล่าวตักเตือนไม่ได้ผล ให้ใช้มาตรการทางกฎหมายโดยแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อดำเนินการต่อไป

4. กิจกรรมการมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อระดมทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ทั้งนักเรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน ตลอดจนเจ้าหน้าที่ภาครัฐและองค์กรเอกชนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ให้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเสพติด โดยการสร้างความเข้าใจและแรงจูงใจให้บุคลากรในสถานศึกษาเห็นความสำคัญและกล้าที่จะปฏิบัติงาน จัดกิจกรรมให้ชุมชนมีส่วนร่วม ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานทางสาธารณสุข เรื่อง การตรวจสอบภาพและการบำบัดรักษา ประสานความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเรื่องการปราบปราม และใช้มาตรการทางกฎหมาย ตลอดจนจัดกิจกรรมให้นักเรียน มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของสถานศึกษา

5. กิจกรรมการตรวจสอบภาพของนักเรียนประจำปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ให้นักเรียนมีสุขภาพพลานามัยที่ดีทั้งด้านร่างกายและจิตใจ รู้จักการดูแลสุขภาพ รู้ถึงโทษและพิษภัยของยาเสพติด เป็นการป้องปรามมิให้นักเรียนใช้ยาเสพติด และปลูกฝังนิสัยรักการออกกำลังกาย ทั้งนี้กำหนดให้สถานศึกษาตรวจสอบภาพนักเรียน อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง รวมทั้งให้มีการตรวจสังเกตสุขภาพเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ เพื่อค้นหาความผิดปกติ ซึ่งหากพบว่ามีนักเรียนที่เข้าข่ายสงสัยว่าจะใช้ยาเสพติดให้ดำเนินการตรวจปัสสาวะเพื่อขยายผล โดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยง แล้วดำเนินการโดยใช้

มาตรการให้ความช่วยเหลือด้วยการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ เพื่อให้เลิกใช้ยาเสพติดและศึกษาเล่าเรียนต่อไปได้

การดำเนินการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญที่จะช่วยให้งานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ คณะกรรมการอำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 6) ได้แนะนำแนวปฏิบัติไว้ดังนี้

1. จัดให้มีการศึกษาอบรมเกี่ยวกับโทษพิษภัยของยาเสพติดและวิธีป้องกันแก่นักเรียน
2. จัดให้มีบุคลากรรับผิดชอบในการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด
3. จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการป้องกันยาเสพติด
4. เข้ารับการฝึกอบรมและจัดให้ครูในสถานศึกษาทำหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด

5. ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานที่ทำหน้าที่ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด นอกจากนี้ การให้ความรู้เรื่องยาเสพติด ครูเป็นบุคคลสำคัญที่จะให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด ตลอดจนช่วยแก้ปัญหายาเสพติดแก่นักเรียนได้เป็นอย่างดี แนวทางในการปฏิบัติสำหรับครูมีดังนี้

5.1 ศึกษาหาความรู้ ติดตามความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับยาเสพติด เพื่ออบรมชี้แจงให้เด็กมีความรู้ ความเข้าใจและสามารถป้องกันตนเองจากพิษภัยของยาเสพติดได้โดยพยายามสอดแทรกคำชี้แจงทุกโอกาสที่สามารถจะกระทำได้

5.2 หมั่นสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน เมื่อพบนักเรียนคนใดมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนจากปกติ ให้บันทึกพฤติกรรมในระยะเบี่ยงเบน เพื่อประกอบการพิจารณาช่วยเหลือ

5.3 ในกรณีสังเกตหรือรู้ว่านักเรียนคนใดมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมเกี่ยวกับยาเสพติด ต้องรีบดำเนินการช่วยเหลือหรือแก้ไขสถานการณ์ตามที่เห็นสมควรโดยทันที

5.4 นำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษาเพื่อป้องกันมิให้นักเรียนแยกตัวไปในทางที่ไม่เหมาะสม และครูควรเข้าร่วมกิจกรรมกับเด็กด้วย

สถานศึกษาเปรียบได้กับบ้านที่สองของนักเรียน มีครูเป็นพ่อแม่ มีเพื่อนเป็นพี่เป็นน้อง เมื่อเด็กมาเรียนย่อมต้องการความรักความอบอุ่น ความสัมพันธ์อันดีจากผู้ที่แวดล้อม จากครู จากเพื่อน หรือจากทั้งสองฝ่าย สถานศึกษาจึงเป็นสิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนมีภูมิคุ้มกันใกล้ตัว และปฏิเสธในสิ่งที่สังคมไม่ยอมรับ

สิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาก็มีส่วนสร้างปัญหาให้กับนักเรียน ทั้งในด้านครู ซึ่งอาจจะไม่เข้าใจ ทำให้นักเรียนเบื่อหน่าย เกลียดชัง หรือบรรยากาศไม่เอื้ออำนวย ได้แก่ สถานที่ตั้งใกล้จราจร นักเรียนล้นห้อง ครูดูแลไม่ทั่วถึง หรือสวัสดิการสถานศึกษามีอุปสรรค เช่น สนามกีฬา สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ห้องน้ำ ห้องสมุด ห้องอาหารไม่เพียงพอ ทำให้นักเรียนเกิดความอึดอัด

กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 4 – 6) มีเจตจำนงส่งเสริมนักเรียนในระบบและนอกระบบ สถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจความตระหนักสามารถป้องกันรักษา ส่งเสริมสุขภาพของตนเอง และอนามัยชุมชนเพื่อเป็นพลเมืองซึ่งสร้างผลผลิตและทำประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม มีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อใช้มาตรการการศึกษาในการพัฒนานักเรียน นักศึกษาให้มีความรู้ความเจริญด้าน วิชาการ ปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคมในการป้องกันยาเสพติด

2. เพื่อสนับสนุนการใช้ทรัพยากรและบริการสาธารณสุขในท้องถิ่น อันเป็นปัจจัย เกื้อกูลให้สถานศึกษาใช้มาตรการการศึกษาดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. เพื่อส่งเสริมประสานงานประชาสัมพันธ์กับส่วนราชการ องค์กรเอกชนหรือหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนแสวงหาทรัพยากร เพื่อสนับสนุนงานป้องกันยาเสพติด

มีนโยบายพัฒนาระบบการบริหารโดยยึดวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการใช้ยาเสพติดและ เพื่อการแก้ไขปัญหาอันเนื่องมาจากพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดโดย

1. ให้หน่วยงานเจ้าสังกัดและสถานศึกษาประเมินความต้องการ ลำดับความสำคัญของ ปัญหา กำหนดเป้าหมายให้มีการใช้ยาเสพติด

2. ให้หน่วยงานเจ้าสังกัด และสถานศึกษาจัดตั้งองค์การรับผิดชอบการป้องกันการ ใช้ ยาเสพติด

3. ให้หน่วยงานและสถานศึกษา จัดทำแผน/ โครงการป้องกันการใช้ยาเสพติดเป็น ประจำทุกปี อย่างต่อเนื่อง

นโยบายใช้กระบวนการทางการศึกษา เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้ยาเสพติดโดย มุ่งเน้นยุทธศาสตร์การป้องกันบุคคลให้มีภูมิคุ้มกัน

1. พัฒนาความรู้พื้นฐานการป้องกันการใช้ยาเสพติดแก่บุคลากรทุกคนในสถานศึกษา

2. ศึกษาสภาพการใช้ยาเสพติดของนักเรียน เพื่อดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหา

การใช้ยาเสพติดในสถานศึกษา

3. ทำแผนยุทธศาสตร์การป้องกันสำหรับใช้ประสานประสานกับการสอนทุกวิชาเพื่อให้ นักเรียน นักศึกษา พัฒนาการรับรู้ ความเชื่อ เจตคติ และความสามารถในการป้องกันยาเสพติด

4. จัดบริการการเรียนการสอน จัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียน มีความนับถือตนเองเกิด ความรู้สึกมุ่งมั่น เคารพตนเองและเกียรติภูมิของบุคคล มีทักษะส่วนตนและทักษะสังคม ตลอดจนมี ทักษะอาชีพ

5. สร้างเสริมบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาให้สะอาดเรียบร้อยร่มรื่นสวยงาม และน่าอยู่ พร้อมทั้งจัดตั้งอำนวยความสะดวกเพื่อให้นักเรียน ใช้เวลาสำหรับนันทนาการ

นโยบายให้สถานศึกษามุ่งใช้บริการทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

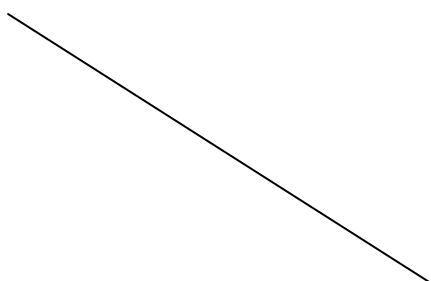
1. ให้สถานศึกษาสำรวจเกี่ยวกับทรัพยากรสำหรับเสริมสร้างการป้องกันยาเสพติดให้ นักเรียน
2. จัดศูนย์ข้อมูลทรัพยากรในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
3. กำหนดแนวปฏิบัติและวิธีการให้สถานบริการสาธารณสุขและประชาชนในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในการพิจารณาสภาพปัญหา จัดทำแผน ดำเนินงาน ประเมินการ ปฏิบัติงานป้องกันและแก้ไขปัญหาคาไรซ์ยาเสพติด
4. ให้มีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้บุคคลใน ชุมชนทราบ ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนเข้าใจและสามารถช่วยเหลือได้ในกรณีสำคัญ
5. ให้สถานศึกษาติดต่อประสานงาน เพื่อขอความร่วมมือปฏิบัติงานกับหน่วยงาน ในกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวง ทบวง กรมอื่น ตลอดจนองค์กรเอกชน
6. ให้มีการประสานงานเพื่อจัดทำโครงการเพื่อขอความร่วมมือในการปฏิบัติงานร่วมกับ หน่วยงานระหว่างประเทศ

นโยบายให้สถานศึกษาจัดระบบการประเมินผลการดำเนินการป้องกันยาเสพติดทั้งใน ระยะสั้นและระยะยาวโดย

1. ให้จัดระบบการติดตาม การนิเทศ การควบคุมระหว่างดำเนินการดำเนินงานและให้สรุป รายงานปัญหา อุปสรรค เพื่อปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง
2. จัดทำโครงการเพื่อการประเมินผลโดยกำหนดตัวชี้ เครื่องมือวัด วิธีการประเมิน การรายงาน แล้วรายงานให้กรมเจ้าสังกัดทราบ
3. ให้จัดทำการวิจัยปฏิบัติการ และหรือการวิจัยนําร่องเพื่อแสวงหาแนวความคิดหรือนวัตกรรมในการป้องกันยาเสพติดของนักเรียน

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของนักวิชาการที่กล่าวมาข้างต้นนำมาสรุปและสังเคราะห์เป็นแนวทางการป้องกันปัญหาเสพติด ที่สามารถนำมาใช้ได้สถานศึกษา ปรากฏผลดังตาราง 1

ตาราง 1 สรุปและสังเคราะห์แนวทางการป้องกันปัญหาเสพติด จากแนวคิดของนักวิชาการใน ประเทศและต่างประเทศ

รายการ	นักวิชาการ											
	1. ประเสริฐ สาลีเด	2. กระพรวงศึกษานิเทศ	3. ทานู สิริสิงห์	4. บัณฑิตา พิตรสาทร	5. ประเสริฐ ต้นสกุล	6. วินิจ โชติสว่าง	7. นันทินี พันธวงศ์	8. ปปส.	9. ปรีญา ศรีสมบูรณ์	10. อัจฉรา พงษ์โพธิ์	11. มานัส สาระชัย	รวม
1. การจัดตั้งคณะกรรมการ การสร้าง ทีมงานป้องกัน ภัยพิบัติ		/		/	/		/	/	/		/	7
2. กำหนดแนวทางการดำเนิน กิจกรรมด้านการป้องกันและ ปราบปรามยาเสพติด	/				/						/	3

ตาราง 1 (ต่อ)

รายการ	นักวิชาการ											
	1. ประเสริฐ สาลีเด	2. กระพรวงศึกษานิเทศ	3. ทานู สิริสิงห์	4. บัณฑิตา พิตรสาทร	5. ประเสริฐ ต้นสกุล	6. วินิจ โชติสว่าง	7. นันทินี พันธวงศ์	8. ปปส.	9. ปรีญา ศรีสมบูรณ์	10. อัจฉรา พงษ์โพธิ์	11. มานัส สาระชัย	รวม
3. การแสวงหาความร่วมมือจาก ชุมชน และหน่วยงานราชการ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ตำรวจ สาธารณสุข และผู้นำชุมชน	/	/		/				/	/		/	6
4. การพัฒนาบุคคลให้มีศักยภาพ การดำเนินงานป้องกันยาเสพติด อย่างมีประสิทธิภาพ มีการอภิปราย กลุ่ม	/	/						/		/		4
5. การให้การศึกษาเกี่ยวกับการปลูกฝัง ทัศนคติที่ถูกต้อง การทำงานและ การวางแผนอาชีพ	/	/	/	/	/			/		/		7

6. เชิญวิทยากร เจ้าหน้าที่ตำรวจ สาธารณสุข สำนักงานป้องกันและ ปราบปรามยาเสพติด ครู-อาจารย์ บรรยายให้ความรู้แก่นักเรียน	/	/	/	/	/	5
7. การนำนักเรียนมาฝึกอบรมเข้าค่าย ให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกัน ยาเสพติด	/	/	/	/	/	5
8. สร้างความตระหนักให้เห็นถึงพิษภัย ของยาเสพติด โดยนำนักเรียน ไปศึกษาจากสถานการณ์จริงที่ สถานบำบัดผู้ติดยา	/	/	/	/	/	5

ตาราง 1 (ต่อ)

รายการ	นักวิชาการ											
	1. ประเสริฐ สาลีเด	2. กระทรวงศึกษาศาสตร์	3. ทำนุ สิริสิงห์	4. ปัจฉิมา พิตรสาร	5. ประเสริฐ ต้นสกุล	6. วินิจ ไชติสว่าง	7. นันทินี พันธวงศ์	8. ปปส.	9. ปวีณา ศรีสมบูรณ์	10. อัจฉรา พงษ์โพธิ์	11. มานัส สาระชัย	รวม
9. จัดนิทรรศการ จัดป้ายนิเทศ จัดทำ เอกสารเผยแพร่ โทษของยาเสพติด ประกวดเรียงความ ประกวดคำขวัญ ฉายวีดิทัศน์ จัดเสียงตามสาย เพื่อ กระตุ้นให้นักเรียนตระหนักถึง พิษภัยของยาเสพติด		/			/					/		3
10. ให้ครู-อาจารย์ทุกคนสอดแทรก เนื้อหาความรู้เรื่อง ยาเสพติด ในทุกสาระวิชา	/	/										2
11. การจัดกิจกรรมทางเลือก กลั่นกรอง ทางเลือก	/	/	/	/				/	/	/		7

12. จัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์และ การใช้เวลาว่างที่เป็นประโยชน์	/	/	/							3
13. จัดกิจกรรมแนะแนว การให้ คำปรึกษา การรู้จักนักเรียนทุกคน	/	/	/	/	/				/	6
14. การตรวจสุขภาพ เช่น การตรวจ สุขภาพประจำปี การตรวจปัสสาวะ	/	/	/	/		/			/	6
15. จัดกิจกรรมนันทนาการ ส่งเสริม ให้นักเรียนมีที่เล่นกีฬาหลาย ๆ ประเภทจัดกิจกรรมลานกีฬา ด้านยาเสพติด						/			/	2
16. ปรับปรุงบรรยากาศภายใน สถานศึกษา ซึ่งหมายรวมถึงการ สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครู นักเรียน เพื่อให้ นักเรียน ได้รู้จัก คุ้นเคยและเกิดความสนิทสนมกับ ครู						/				1

ตาราง 1 (ต่อ)

รายการ	นักวิชาการ											
	1. ประเสริฐ ศาเลเด	2. กระทรงรังศึกษานิการ	3. ทำนุ สิริสิงห์	4. บัณฑิตมา พิศรสาร	5. ประเสริฐ ต้นสกุล	6. วินิจ ไชติสว่าง	7. นันทินี พันธวงศ์	8. ปปส.	9. ปริญา ศรีสมบุญรัตน์	10. อัจฉรา พงษ์โพธิ์	11. มานัส สาระชัย	รวม
17. การใช้กฎหมายกวดล้างแหล่งผลิต ขจัดแหล่งมั่วสุม	/	/		/			/					4
18. การประสานงานกับเจ้าหน้าที่ ตำรวจให้กวดขันแหล่งมั่วสุม ยาเสพติดรอบ ๆ สถานศึกษา	/	/		/				/	/			5
19. จัดสถานศึกษาให้ปลอดภัยจาก ยาเสพติด เป็นเขตปลอดยาเสพติด		/			/			/				3

20. การนำสถาบันทางศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไข ปัญหายาเสพติด ชักเยกลานีสัย นักเรียน เช่น จัดโครงการบรรพชา เป็นสามเณรช่วงปิดภาคฤดูร้อน	/		/			/	/	4
21. การรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด	/	/	/		/		/	5
22. การใช้หลักกฎหมายและศีลธรรม วิธีการขู่ลงโทษ จัดกิจกรรม ส่งเสริมประเพณีด้านสังคม	/		/		/			3
23. การสร้างกฎระเบียบในสถานศึกษา ให้ชัดเจน เพื่อป้องกันและแก้ไข ปัญหายาเสพติด		/				/		2
24. การจัดป้ายนิเทศ ประชาสัมพันธ์ ข่าวสารเกี่ยวกับการป้องกันและ ปราบปรามยาเสพติดผ่านสื่อมวลชน			/					1
25. การให้ข้อมูลข่าวสาร	/	/	/	/		/	/	7
26. การใช้สื่อจากภาพ ของจริง เพื่อ ให้นักเรียนได้ตระหนักถึงพิษภัย ของยาเสพติด			/		/		/	3

ตาราง 1 (ต่อ)

รายการ	นักวิชาการ											
	1. ประเสริฐ สาลีเด	2. กระหวางศึกษาธิการ	3. ทานู สิริสิงห์	4. ปัจฉิมา พิตรสาธ	5. ประเสริฐ ต้นสกุล	6. วินิจ โขติสว่าง	7. นันทินี พันธวงศ์	8. ปลปส.	9. ปวีณา ศรีสมบูรณ์	10. อัจฉรา พงษ์โพธิ์	11. มานัส สารระชัย	รวม
27. การเผยแพร่โดยดำเนินการผ่านสื่อ ประเภทต่าง ๆ ทั้งสื่อบุคคล สื่อมวลชน		/	/	/				/				4
28. การนำเสนอข่าวแก่กลุ่มผู้ปกครอง (ควรมีเนื้อหาเกี่ยวกับมนุษย์และ พฤติกรรม คุณภาพชีวิตและการใช้ ยาในทางที่ถูกต้อง)	/	/	/	/		/						5

29. การนำเสนอข่าวแก่กลุ่มเยาวชน (ควรมีเนื้อหาเกี่ยวกับการทำ ความเข้าใจตนเอง ความสัมพันธ์ ระหว่างเยาวชนกับกลุ่มสังคม และการป้องกันตนเองให้รอดพ้น จากพิษภัยของยาเสพติด)	/	/	/	/	/	5
30. การนำเสนอข่าวแก่กลุ่มชุมชน (ควรมีเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ยาและการป้องกันตนเอง บุคคล ในครอบครัวให้รอดพ้นจากพิษภัย ของยาเสพติด)	/	/	/	/		4

จากตาราง 1 ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการป้องกันปัญหายาเสพติดของนักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่าการสร้างทีมงานป้องกันปัญหายาเสพติด การให้การศึกษา การจัดกิจกรรมทางเลือกและการให้ข้อมูลข่าวสาร เป็นแนวทางที่นักวิชาการมีแนวคิดที่จะจัดให้มีขึ้นในสถานศึกษาตรงกันมากที่สุด ผู้วิจัยได้นำมาเสนอเป็นแนวทางในการป้องกันปัญหายาเสพติด การแสวงหาความร่วมมือจากชุมชนและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง การตรวจสุขภาพประจำปี การจัดกิจกรรมแนะแนว มากเป็นลำดับรองลงมา เป็นแนวทางที่นักวิชาการมีความคิดแตกต่างกันไปบ้างเล็กน้อย แนวทางอื่น ๆ ที่เหลือและมีส่วนคล้ายกันในเรื่องการจัดกิจกรรม ผู้วิจัยได้นำมาจัดรวมไว้ในแต่ละแนวทางตามที่เสนอ เพราะจะทำให้ครอบคลุมในเรื่องแนวทางการป้องกันปัญหายาเสพติดมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวทางการป้องกันปัญหายาเสพติดของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 ประกอบด้วยแนวทางการป้องกันปัญหา ยาเสพติดด้านต่าง ๆ 4 ด้าน ประกอบด้วย การสร้างทีมงานป้องกันปัญหา ยาเสพติด การให้การศึกษา การจัดกิจกรรมทางเลือก และการให้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งแต่ละด้านมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

1. การสร้างทีมงานป้องกันปัญหา ยาเสพติด ได้แก่ การแต่งตั้งทีมงาน ประกอบด้วย ฝ่ายปกครอง งานแนะแนวงาน กิจกรรมนักเรียน ครูประจำชั้น หรือนุเคราะห์อื่น ที่ผู้บริหารมอบหมาย เป็นทีมงาน การจัดตั้งทีมงานสารวัตรนักเรียนที่จะช่วยครู โดยเป็นผู้ปฏิบัติงานป้องกันและแก้ไข ปัญหา ยาเสพติดหรือในลักษณะของกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนจัดกลุ่มนักเรียนแกนนำอบรมให้มีความรู้ และ นำความรู้ไปใช้ปฏิบัติงานเรื่องการต่อต้านยาเสพติดการศึกษาสำรวจข้อมูลวิเคราะห์สภาพ ปัญหา ยาเสพติดและพฤติกรรมเบี่ยงเบนอื่น ๆ ของนักเรียนในสถานศึกษาและชุมชนโดยรอบ

วิเคราะห์ สรุปสภาพปัญหาในรูปของการรายงานสภาพปัญหาและปัจจัยแวดล้อมทั้งภายในสถานศึกษาและชุมชนการกำหนดแนวทางดำเนินกิจกรรมจากผลการศึกษาสภาพปัญหาและพฤติกรรมเบี่ยงเบนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดแสวงหาความร่วมมือจากชุมชน เช่น เชิญตำรวจ แพทย์ สาธารณสุข และผู้นำชุมชนอื่น ให้เข้ามามีบทบาทในการแก้ปัญหาร่วมกับสถานศึกษา สนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาเป็นคณะกรรมการร่วมกับองค์กรภายนอกเพื่อร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดและการติดตามประเมินและรายงานผลการดำเนินงานให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับรู้ผลของการดำเนินงาน

2. การให้การศึกษา ได้แก่ การพัฒนาทีมงาน โดยการฝึกอบรม สัมมนา ทั้งในและนอกสถานศึกษาตามหลักสูตรที่ต้นสังกัดและ/หรือหลักสูตรที่สำนักงาน ป.ป.ส. จัดขึ้น เชิญวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิมาให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดแก่ครู นักเรียนและประชาชนทั่วไป นำนักเรียนไปฝึกอบรม หรือเข้าค่ายให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดอบรมชี้แจงนักเรียนให้รู้จักพิษภัย ผลกระทบของยาเสพติดโดยสม่ำเสมอ เช่น ช่วงกิจกรรมหน้าเสาธงตอนเช้ากิจกรรมโฮมรูม สร้างความเข้าใจกับนักเรียนที่ติดยาเสพติดให้ตระหนักถึงพิษภัยของยาเสพติด เพื่อให้ยอมรับ เข้ารับการบำบัดรักษา จัดนิทรรศการ จัดทำเอกสารเผยแพร่เกี่ยวกับโทษของยาเสพติด ประกวดเรียงความ ประกวดคำขวัญ ฉายวิดิทัศน์หรือจัดเสียงตามสายเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนตระหนักถึงพิษภัยของยาเสพติดสอดแทรกเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดโดยครูผู้สอนในทุกรายวิชาจัดหาคู่มือและสื่อการสอนเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดให้กับครูทุกคนให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาที่ถูกต้องและแจ้งสถานการณ์เกี่ยวกับการใช้ยาและการแพร่ระบาดของยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง ให้นักเรียนที่เรียนวิชาสุขศึกษาทุกคนทำรายงานเรื่องโทษของยาเสพติดพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดให้ทันสมัยพร้อมให้บริการและนำนักเรียนไปทัศนศึกษาสถานบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดให้นักเรียนได้พบเห็นสภาพจริง เพื่อสร้างความตระหนักให้นักเรียนหันหลังให้ยาเสพติดและหันหน้าเข้าหากิจกรรม

3. การจัดกิจกรรมทางเลือก ได้แก่ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โดยใช้เวลาส่งเสริมศักยภาพของนักเรียน เช่น การเล่นดนตรีได้วาที การแสดงละครต่อต้านยาเสพติด จัดกิจกรรมนันทนาการ จัดตั้งศูนย์กีฬานักเรียน จัดลานกีฬาต้านยาเสพติดในสถานศึกษา จัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในโอกาสวันสำคัญต่าง ๆ โดยให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาดทั้งในและนอกสถานศึกษาจัดกิจกรรมแนะแนวให้คำปรึกษาปัญหาต่างๆแก่นักเรียนอย่างใกล้ชิดเพื่อไม่ให้นักเรียนหันไปพึ่งยาเสพติดในการแก้ปัญหา ตรวจสอบสุขภาพและตรวจการใช้สารเสพติดในร่างกายโดยการวัดน้ำหนักรวบปีสภาวะประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจให้กวาดจับแหล่งมั่วสุม ยาเสพติดรอบ ๆ สถานศึกษาเพื่อจับกุมลงโทษผู้จำหน่ายและผู้เสพติด สอดส่องดูแลนักเรียนที่มี

พฤติกรรมน่าสงสัยว่าจะติดยาเสพติดอย่างใกล้ชิด เช่น ขาดเรียนบ่อยโดยไม่ทราบสาเหตุหนีเรียน ง่วงซึม เก็บตัว ปากเขียว มีกลิ่นปากเข้าห้องน้ำนาน ร่างกายทรุดโทรม การปรับปรุงบรรยากาศและ สิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้ร่มรื่นสะดวก สวยงาม น่าอยู่น่าเรียน ซึ่งหมายรวมถึงการสร้าง ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับครู ครูกับนักเรียนให้นักเรียนได้เรียนอย่างมีความสุขจัดหางบประมาณ สนับสนุนการดำเนินงานป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดจัดเขตปลอดยาเสพติดตรงค์ให้ครู-อาจารย์ ในสถานศึกษาให้ลดละ เลิก การสูบบุหรี่ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ขอความร่วมมือจากครู และผู้ปกครอง ให้ติดตามดูแลพฤติกรรมนักเรียนที่ผ่านการบำบัดรักษามาแล้วไม่ให้หันไปพึ่งยาเสพติดอีกเดินตรงค์ต่อต้านยาเสพติดในโอกาสวันสำคัญต่าง ๆ เพื่อให้ชุมชนเกิดการตื่นตัว ตระหนัก ถึงปัญหาของยาเสพติด เสริมสร้างศีลธรรมโดยการปฏิบัติรักษาศีลอย่างเคร่งครัด ให้มีธรรมะเป็น เครื่อง ยึดเหนี่ยวเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นจะได้ใช้ศีลธรรมเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาไม่ต้องพึ่งยาเสพติดและสร้างกฎระเบียบในสถานศึกษาให้ชัดเจนเพื่อใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

4. การให้ข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ การจัดป้ายนิเทศ ประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการ ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในสถานศึกษาประชาสัมพันธ์เรื่องความรู้เกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด เช่น นำเทปเพลงต่อต้านยาเสพติดเปิดให้นักเรียนฟังจัดทำสไลด์ต่อต้านยาเสพติด จัดแสดง ละคร บันทึกลงเป็นวีดิทัศน์ออกเผยแพร่ จัดทำสารประชาสัมพันธ์ ข่าวการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจัดทำวารสารเกี่ยวกับพิษภัยของยาเสพติดเผยแพร่ในโอกาสวันสำคัญเช่นวันสิ่งเสพติดโลก ใช้สื่อจากภาพจากของจริงเพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักถึงพิษภัยของยาเสพติดเผยแพร่โดย ดำเนินการผ่านสื่อประเภทต่างๆทั้งสื่อบุคคล สื่อกลุ่มและสื่อมวลชนให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย กำหนดตัวบุคคลที่จะเป็นผู้ให้ข่าวสารโดยอาศัยบุคลากรแกนนำในชุมชนที่ได้รับการอบรมซึ่งต้อง เป็นผู้ที่มื่อทธิพลในการสร้างศรัทธาความเชื่อมั่นแก่ผู้รับข่าวสารต้องเป็นผู้ที่มีความรู้อย่างแท้จริงมี ศิลปะในการเผยแพร่นำเสนอข่าวแก่กลุ่มบิดามารดาควรมีเนื้อหาเกี่ยวกับมนุษย์และพฤติกรรม คุณภาพชีวิตและการใช้ยาในทางที่ถูกแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดกลุ่มเยาวชน ควรมีเนื้อหาเกี่ยวกับการทำความเข้าใจตนเองความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับกลุ่มสังคมและการ ป้องกันตนเองให้รอดพ้นจากพิษภัยของยาเสพติดและกลุ่มชุมชนควรมีเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต การป้องกันตนเองบุคคลในครอบครัวให้รอดพ้นจากพิษภัยของยาเสพติด

3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 กับการป้องกันปัญหา ยาเสพติด ในสถานศึกษา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นจังหวัดหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของ ยาเสพติด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ห่างจากกรุงเทพฯ ไปทางทิศเหนือประมาณ 75 กิโลเมตร มีอาณาเขต

ติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ ดังนี้ ทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดอ่างทอง และจังหวัดลพบุรี ทิศตะวันออกติดต่อกับจังหวัดสระบุรี ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดสุพรรณบุรี ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักแบ่งเขตการปกครอง ออกเป็น 16 อำเภอ (กิตติ ภูพงษ์วัฒนา. 2537 : 46) การศึกษาที่จัดภายในจังหวัดมีหลายระดับ ได้แก่ ระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย มีหน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ สำนักงานคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 ซึ่งได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของยาเสพติดเช่นเดียวกับสถานศึกษามัธยมทั่ว ๆ ไป ปัญหายาเสพติด ในสถานศึกษาเป็นปัญหาที่จะต้องได้รับการแก้ไขโดยเร็ว จำเป็นต้องหาแนวทางที่เหมาะสมดำเนินการ ซึ่งการดำเนินการป้องกันปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาให้ได้ผล จะต้องดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมจริงจัง สม่ำเสมอและต่อเนื่อง ต้องอาศัยความร่วมมือของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาเป็นสำคัญ

ข้อมูลจากศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ทำการสรุปสถานการณ์ปัญหายาเสพติดในหมู่บ้านชุมชน จากระดับการแพร่ระบาดของยาเสพติด ปี 2543-2545 ดังปรากฏในตาราง 2 - 4

ตาราง 2 ข้อมูลระดับการแพร่ระบาดของยาเสพติดปี 2543 – 2545

สถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติด	ปี 2543	ปี 2544	ปี 2545
ระดับพื้นที่รุนแรง	177	191	386
ระดับพื้นที่ปานกลาง	194	303	246
ระดับพื้นที่เบาบาง	532	237	130
พื้นที่ไม่มีปัญหา	566	738	707
รวม	1,469	1,469	1,469

ที่มา : ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. 2546 : 6

จากตาราง 2 แสดงว่าปี 2545 การแพร่ระบาดของยาเสพติดระดับพื้นที่รุนแรง มีจำนวนสูงถึง 386 คน ระดับพื้นที่ปานกลาง มีจำนวน 246 คน และศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ศตส.จ.อย.) รายงานสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดในภาพรวม จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีการระบาดของยาเสพติดค่อนข้างสูง โดยมีลักษณะของการระบาดเป็นแบบการค้ำย้อยและรายใหญ่รวมทั้งเป็นแหล่งพักยาที่สำคัญ

ตาราง 3 จำนวนนักเรียนนักศึกษาทั้งหมดของสถานศึกษา จำนวน 482 แห่ง ที่ไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด จำแนกตามลักษณะการเกี่ยวข้องในปี 2545

จำนวนนักเรียน นักศึกษาทั้งหมด (คน)	เป็นผู้ค้า (คน)	เป็นผู้เสพ (คน)
166,928	14	234

ที่มา : ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. 2546 : 16

จากตาราง 3 แสดงว่า นักเรียน นักศึกษาทั้งหมดของสถานศึกษา จำนวน 482 แห่ง 166,928 คน ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ในลักษณะเป็นผู้ค้า จำนวน 14 คน เป็นผู้เสพ จำนวน 234 คน

ตาราง 4 จำนวนนักเรียน นักศึกษาที่ใช้ยาเสพติด จำแนกตามระดับการศึกษา ปี 2545

ระดับมัธยมศึกษา (ม.1-ม.6)		ระดับ ปวส. / ปวช.	
จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
124	52.99	110	47.01

ที่มา : ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. 2546 : 17

จากตาราง 4 แสดงว่า นักเรียน นักศึกษาที่ใช้ยาเสพติด ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 52.99 ระดับ ปวส. ปวช. จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 47.01

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

4.1 งานวิจัยในประเทศ

ฉัตรธูมา เริ่มรุจน์ (2531 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การแพร่ระบาดของการใช้ยากระตุ้นประสาท การสำรวจปัจจัยปัญหาและผลกระทบต่อครอบครัว สังคมของกลุ่มคนงานในโรงงาน แล่ปลา จังหวัดสมุทรปราการพบว่าคนงานมีความรู้เกี่ยวกับยากระตุ้นประสาทอย่างผิวเผินจะรู้และเข้าใจเพียงว่าเมื่อกินยาแล้วช่วยให้ไม่รู้สึกร่าง ทำงานได้ทน แต่ไม่มีความรู้ความเข้าใจ ถึงโทษหรืออันตรายของการใช้ยาเหล่านี้เป็นประจำหรือใช้ยาผิดประเภท

อำไพ สวัสดิ์พงษ์ (2533 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน มีการดำเนินงานที่ระดับปานกลางในด้านการให้ความรู้เรื่องยาเสพติด มีการดำเนินงานที่ระดับมากในด้านการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการป้องกันยาเสพติด และในด้านการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนพัฒนาตนเอง ส่วนปัญหาการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน มีปัญหาระดับปานกลางในด้านการให้ความรู้เรื่องยาเสพติด และในด้านการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนพัฒนาตนเอง

พัทธ อัจจงค์ (2533 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง มาตรการแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเยาวชน : กรณีศึกษาเปรียบเทียบนักเรียนสายสามัญและสายอาชีพในกรุงเทพมหานคร โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยม ศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า อายุระหว่าง 15 – 25 ปี จำนวน 500 คน ผู้บริหารที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติด 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ผลการวิจัย คือ

1. เยาวชนเห็นคนใกล้ชิดใช้ยาเสพติดเรียงจากมากไปหาน้อย คือ บุหรี่สุราเบียร์ กล้วยชาม้า
2. ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดที่เยาวชนได้รับจากสื่อต่าง ๆ เรียงตามลำดับ คือ ทีวี สถานศึกษาหนังสือพิมพ์ เพื่อนหรือญาติ หรือเอกสาร หรือวิทยุ
3. ปัจจัย อายุ ผลการเรียนสาขาที่เรียนมีความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดจากเพื่อน สิ่งแวดล้อม

ตัวเยาวชน มีความแตกต่างในระดับทัศนคติต่อโอกาสในการติดยาเสพติดของเยาวชน

โสภา ชูพิกุลชัย (2534 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยทางสังคมสำหรับข้อบ่งชี้ภาวะการเสพติดของชาวไทยวัยทำงานในปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ที่ติดยาเสพติดจะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์เป็นคนหงุดหงิด ใจน้อยอ่อนไหวง่าย ซึ่ตกใจ มีอาการเหม่อลอย ซึ่เกียจ ชอบพูดปิด ซึ่งมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการทำงาน คือ เมื่อสุขภาพร่างกายเสื่อมประสิทธิภาพ การทำงานก็ลดลง จนในที่สุด ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่การงานได้ เมื่อไม่มีงาน ก็ไม่มีเงินซื้อยาเสพติด จึงก่อให้เกิดปัญหาต่อเนื่องไปถึงปัญหาอาชญากรรมได้

ประทุม นวลเขียว (2541 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑลวัตถุประสงค์ ของการวิจัย คือ 1) ศึกษาสภาพการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑล 2) เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร และเขตปริมณฑล ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 221 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติใช้ค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า

1. การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา ส่วนใหญ่ได้ดำเนินการทุกมาตรการทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการให้ความรู้และวิชาการ ด้านการสื่อสารประชาสัมพันธ์ ด้านกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม และด้านการติดตามและประเมินผล

2. ปัญหาในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของผู้บริหารสถานศึกษา ส่วนใหญ่มีปัญหา ในระดับปานกลางถึงระดับมากที่สุด และมีหลายมาตรการที่มีปัญหามากถึงมากที่สุด คือ บุคลากรขาดความรู้ความสามารถ ขาดความร่วมมือในการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สื่อและนวัตกรรมเรื่องการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดไม่เพียงพอและงบประมาณในการสนับสนุนกิจกรรมการป้องกันยาเสพติดในทุก ๆ ด้านยังไม่เพียงพอ

หนึ่งฤทัย กอปรศรีสวัสดิ์ (2542 : 87) ศึกษาปัจจัยบ่งชี้สาเหตุการใช้และการติดยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดยโสธร กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็ก และเยาวชนที่ติดยาเสพติด 298 คน เด็กที่ไม่ใช้ยาเสพติด 298 คน บิดามารดาของผู้ติดยาเสพติด 56 คน ผู้นำชุมชนที่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติด 46 คน เก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างนิยมใช้ยาเสพติดประเภท กาวกระป๋อง และพบว่าในอดีตเคยใช้ยาเสพติดประเภท

อื่นมาก่อน สาเหตุที่ใช้เพราะอยากลอง และถูกชวนในสถานการณ์ที่อยู่ในกลุ่มเพื่อน เมื่อใช้สารระเหยแล้วส่วนใหญ่จะเพิ่มเวลาในการสูดดมแต่ละครั้งมากขึ้น และใช้สารเสพติดประเภทอื่นควบคู่ไปด้วย ตัวแปรที่บ่งชี้สาเหตุการใช้สารระเหยของเด็กและเยาวชน คือ จำนวนเพื่อนที่ใช้สารเสพติด ปริมาณการใช้สารเสพติดในครอบครัว ความกลมเกลียวในครอบครัว บุคลิกภาพชอบทำท่าย และการต่อต้านบรรทัดฐานของสังคม

4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

บราวน์ (Brown. 1979 : 39) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความแตกต่างของทัศนคติที่มีต่อยาเสพติดและความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติกับความรู้อันเกี่ยวกับยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายของโรงเรียนแห่งหนึ่งในรัฐเท็กซัส เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีทัศนคติที่ดีต่อยาเสพติดมากกว่านักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และนักเรียนส่วนใหญ่มีทัศนคติเป็นไปในทางลบต่อยาเสพติดประเภทเฮโรอีน แอล.เอส.ดี มากกว่าบุหรี และกัญชา

พอลสัน (Paulson. 1971 : 455) ได้ทำการศึกษานักเรียนที่ใช้ยาเสพติดให้โทษและนักเรียนที่ไม่ได้ใช้ยาเสพติดให้โทษ โดยใช้แบบสอบถามทัศนคติเกี่ยวกับการใช้ยาเสพติด เหตุผลการใช้ยาเสพติดให้โทษ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตนเอง แรงจูงใจเกี่ยวกับความสำเร็จและความล้มเหลว การเห็นคุณค่าของตนเอง ความสัมพันธ์ในครอบครัว โดยใช้กลุ่มตัวอย่างนักเรียนในโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงนิวยอร์ก ยาเสพติดที่ศึกษา ได้แก่ กัญชา เฮโรอีน แอลเอสดี แอมเฟตามีน และยาที่ทำให้เกิดประสาทหลอน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ใช้ยาเสพติดให้โทษและนักเรียนที่ไม่ได้ใช้ยาเสพติดให้โทษ ในด้านบรรยากาศในครอบครัวมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ ผู้ติดยาเสพติดให้โทษ ความสัมพันธ์ในครอบครัวจะห่างเหิน มีความรัก ความอบอุ่นน้อยกว่ากลุ่มที่ไม่ใช้ยาเสพติดให้โทษ

บริสโก (Briscoe. 1971 : 376) ได้ศึกษาเรื่อง การใช้ยาเสพติดของนักเรียนที่ติดยาเสพติดกับนักเรียนที่ไม่ติดยาเสพติด โรงเรียนตำบลเดวิส พบว่า นักเรียนที่ติดยาเสพติดกับนักเรียนที่ไม่ติดยาเสพติด มีความสัมพันธ์กับครอบครัวแตกต่างกัน กล่าวคือ นักเรียนที่ติดยาเสพติดมีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับครอบครัว และพบว่า การติดยาเสพติดของนักเรียน ทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวเห็นห่างกัน

แม็ททิว (Matthews. 1974 : 22) ได้ทำการศึกษาถึงปัจจัยสำคัญ เกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า พลังกลุ่มที่รวมตัวกันมาก ๆ จะเป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดในการชักนำให้นักเรียนระดับนี้เริ่ม สูบบุหรี่

เฮร์ล (Herl. 1971 : 571) ได้ศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลักษณะของผู้ติดยาเสพติดให้ทาง และศึกษาสาเหตุของการติดยาเสพติดให้โทษ พร้อมกับทัศนคติในการใช้ยา โดยเลือกกลุ่มตัวอย่าง 1 ใน 8 คน ของนักเรียนในโรงเรียนแห่งหนึ่ง จากการส่งแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่างทำ มีผู้ตอบ มา 278 คน ผลปรากฏว่า สาเหตุในการติดยาเสพติดให้โทษ คือ ความพอใจ รู้สึกว่าดี เพื่อนร่วมสนุก กับเพื่อน

โจนส์ (Jones. 1974 : 112) ได้ทำการวิจัยเปรียบเทียบทัศนคติและความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด ของนักเรียน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษา 2 กลุ่ม ๆ ละ 60 คน กลุ่มหนึ่งนั้น ได้เรียนโปรแกรมยาเสพติดมาแล้ว ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งยังไม่เคยเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียน ทั้งสองกลุ่ม ไม่มีความแตกต่างกันในด้านความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด และนักเรียนหญิงมีทัศนคติมากกว่า นักเรียนชาย นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนที่บิดามารดาอยู่ด้วยกัน มีทัศนคติต่อต้านยาเสพติดมากกว่า บิดามารดาที่แยกกันอยู่

คอร์ริแมน และเพอริเซท (Correman and Perdrizet. 1978 : 438-486) ศึกษาเกี่ยวกับ สภาพแวดล้อม ที่อยู่ภายในสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาที่มีครูสูบบุหรี่ จะมีจำนวนการสูบบุหรี่ ของนักเรียนสูงขึ้น และยังมีการวิจัยกล่าวว่า สถานศึกษาที่มีนักเรียนสูบบุหรี่น้อย เป็นสาเหตุ เนื่องจากสถานศึกษานั้นมีนโยบายที่จำกัดและเข้มงวดมากกว่าสถานศึกษาที่ปล่อยตามสบาย

เวลช์เมอร์ และแฮร์ริส (Welshimer and Harris. 1994 : 353 - 360) ได้วิจัยเรื่อง แนวทาง สำหรับโปรแกรมสุขภาพในสถานศึกษาเพื่อป้องกันการใช้และติดบุหรี่ โดยโครงการของสถานศึกษา จะถูกออกแบบเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่และเป็นยุทธวิธีที่มีประสิทธิภาพในการงดการใช้นิโคตินหรือยิวทรี เหล่านี้มาจากแนวความคิดในการป้องกันการสูบบุหรี่ในวัยหนุ่มสาว แนวคิดดังกล่าว ถูกพัฒนา โดย CDC ซึ่งเป็นการร่วมมือกันระหว่างผู้ชำนาญจาก 29 องค์กรของรัฐ องค์กรอาสาสมัครและ เจ้าหน้าที่ป้องกันการสูบบุหรี่เรื่อง การนำโครงการป้องกันการสูบบุหรี่มาใช้ วิธีการศึกษาโดยทบทวน อย่างเจาะลึกของการค้นคว้าวิจัย ทฤษฎีและการใช้โครงการป้องกันการสูบบุหรี่ สรุปแนวทางได้ดังนี้ พัฒนาและน่านโยบายว่าด้วยการสูบบุหรี่ มาบังคับใช้ และสอนเกี่ยวกับผลที่จะตามมาทางสังคม ของการสูบบุหรี่ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวในด้านจิตวิทยาโดยให้การศึกษาเกี่ยวกับการป้องกันการ ใช้นิโคตินตั้งแต่ระดับอนุบาล จนถึงระดับเกรด 12 และให้การอบรมเฉพาะแก่ครูอาจารย์โดยขอ ความสนับสนุนและความร่วมมือจากผู้ปกครอง ในการป้องกันการสูบบุหรี่และสนับสนุนการหยุด สูบบุหรี่การใช้นิโคตินของบุคลากรในสถานศึกษาโดยมีการประเมินผลโครงการป้องกันการสูบบุหรี่ เป็นระยะ

สต็อกลีย์ (Stokely. 1978 : 38) ได้วิจัยเรื่อง การประเมินผลการทำงานร่วมกันระหว่าง โรงเรียนและชุมชน สำหรับการป้องกันยาเสพติดในชั้นแรก เพื่อประเมินผลการป้องกันยาเสพติด

ซึ่งดำเนินการร่วมกันโดยโรงเรียนและชุมชนในรัฐแคลิฟอร์เนีย เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ โดยประเมินผลจากผลที่ได้รับและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยพบว่า วัตถุประสงค์ที่บรรลุผลสำเร็จสูงสุดคือ การมีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติดของนักเรียน และผลงานแนะแนวของครูในโรงเรียน

มุลฮอลล์ (Mulhall. 1994 : 370 –372) ได้วิจัยเรื่อง การตรวจสอบผลของหลักสูตรและไม่อาศัยหลักสูตร โครงการป้องกันยาเสพติดในนักเรียนชั้นกลางของสถานศึกษาเกี่ยวกับผลที่ได้รับของยาเสพติดของวัยแรกเริ่ม เพื่อประเมินผลกระทบโดยตรง ของหลักสูตรว่าด้วยยาเสพติดและการติดตามผล 1 ปี หาความแตกต่างของหลักสูตรระยะยาวกับนักเรียนในสถานศึกษา เปรียบเทียบแห่งหนึ่งที่ได้รับข้อมูลเก่า ซึ่งก็คือหลักสูตรเพียงอย่างเดียว หลักสูตรทดลองในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธี Skills – based ซึ่งได้จากอิทธิพลทางสังคมและทักษะชีวิต ข้อมูลถูกนำมาวิเคราะห์ โดยใช้การวิเคราะห์แบบ Chi – square การวิเคราะห์แบบตัวแปรร่วม ผลการวิจัยพบว่าโครงการป้องกันยาเสพติดของสถานศึกษาสามารถให้ผลทาง บวกต่อความรู้และทัศนคติ แต่มีผลกระทบอย่างจำกัดต่อการลดแอลกอฮอล์ และยาเสพติดอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการได้รายงานว่าได้มีการเพิ่มหลักสูตรทางบวกในด้านความรู้และทัศนคติ อย่างไรก็ตามสิ่งที่ได้รับจากโครงการเหล่านั้นถูกจำกัดในเรื่องทดสอบหลังการทดสอบและหลังจากการติดตามผล 1 ปี ไม่พบว่าโครงการมีผลกระทบต่อ

ทักษะการด้านในกลุ่มเพื่อนหรือลดความไวต่อความกดดันของกลุ่มเพื่อน

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่าการแพร่ระบาดของยาเสพติด เป็นปัญหาสำคัญของชาติ เป็นปัญหามากกับสังคมเมือง มีแนวโน้มที่ระบาดสูงขึ้น และมีการแพร่หลายเข้าไปในหมู่เยาวชนที่เป็นนักเรียน ส่วนการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาส่วนใหญ่ ให้ความสนใจต่อปัญหา ยาเสพติดในสถานศึกษาและเห็นว่าการปฏิบัติส่วนใหญ่เป็นงานในลักษณะการแก้ไขปัญหามากกว่าการป้องกันในสถานศึกษา การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเสริมความรู้เรื่องยาเสพติด มีการใช้สื่อการสอนเรื่องยาเสพติดปัญหาอุปสรรคที่พบในการดำเนินงาน ได้แก่ ผู้บังคับบัญชาไม่ให้การสนับสนุน ขาดความร่วมมือจากครูและผู้ปกครอง ขาดงบประมาณในการดำเนินงาน สถานศึกษาต้องเป็นหน่วยงานที่สำคัญที่จะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้นักเรียนห่างไกลจากยาเสพติด เพราะเยาวชนทุกคนต้องผ่านสถาบันการศึกษา คือสถานศึกษา นอกจากนี้ยังสรุปได้ว่า สาเหตุของการใช้ยาส่วนใหญ่เกิดจากความอยากรู้อยากลองและเพื่อนชวน นอกจากนี้ยังพบว่า สารเสพติดที่แพร่ระบาดในปัจจุบัน ได้แก่ สารระเหย ยาบ้า ซึ่งระบาดในเยาวชนที่อายุ ต่ำกว่า 20 ปี การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่จะได้ผลดี จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งหน่วยงานของรัฐเอกชน รวมทั้งชุมชนสำหรับการให้ความรู้แก่นักเรียนมัธยมศึกษาจะต้องเน้นให้นักเรียนมีความรู้ ความ

เข้าใจที่ถูกต้อง ตลอดจนตระหนักถึงความสำคัญต่อการดูแลสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงโดยไม่พึ่งยา
เสพติด มีเจตคติที่ดี เห็นคุณค่าของตนเอง มีจิตใจดีช่วยเหลือครอบครัวและสังคมได้
จากรายงานการวิจัยดังกล่าว สามารถสรุปเป็นกรอบแนวทางการป้องกันปัญหายาเสพติด
ในสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ การสร้างทีมงานป้องกันปัญหายาเสพติด การให้การศึกษา
การจัดกิจกรรมทางเลือกและการให้ข้อมูลข่าวสาร